

کتاب
علمِ اَملا

الته شهر نينك زباني كاشغر و ياركند ده
يتولادورغانغە موافق

كتاب

علم امللا

Swedish Mission Press
Kashgar, 1929

كاشغر شهريده فوينك تانك نينك
باسمه خانه سيدا باسيلمدي

۱۹۲۹

بۇ كىتابنىڭ تەرجىمىسىنىڭ مەسئۇلى
ئابدۇكادىر ئابدۇقادىر

بىلىش

كىتابى

Swedish Mission Press,
Kashgar. 1929

بۇ كىتابنىڭ تەرجىمىسىنىڭ مەسئۇلى
ئابدۇكادىر ئابدۇقادىر

۲۶۶۱

مقدمه

هر كشيكا اوز تيل زباني نى بيلماك كراك و هر ملا بولسه
اوز تيلي نى صحيح و درست پتوماكى لازم دور . بر كيم اوستا كاتب
بولاي ديسه كچيك وقتيدا علم املا و حرف سازليق نى اور كانيب
ورزش قيلماق ضرور دور . شو علم نى اور كانكالى ياردم بولوشقه
بو كتاب مکتب لار و تركى تيلي نينك صحيح پتوشى نى اور كانادور
غانلار اوچون طيار قيليندى . موندنا خط املا بيلان حرف سازليق
قاعده لارى و هم پتوشنى اور كانكالى ورزش قىلادورغان تعليم لار
بريلىب دور . كچيك بلالار اول مذكور قاعده لارنى او قوماى
پتويدورغان تعليم لارنى باشدين تارتىب ورزش قىلىب پتوسونلار .
كتاب نى شو طريقه دا بر مرتبه اوتكوزوب بولغاندين كين
قاعده لارنى هم اوبدان اور كانيب تعليم لارنى ينه بر قطار
پشقوروب پتوسونلار .

۱

سيزده اتا انا و اكا بار مو؟ اتام و انام بار اكام يوق.
 دادا بوگون بازاردا دور. دادام بر باغ اليب دور. باغيدا بر كول
 بار دور. كوله سو بار. بوگون سويي آزراق دور. كولكا پات
 سو قويا دور. من آچ قالدیم. انام نان برادور. سيزده اريپان بار مو؟
 اليب. باغيدا. كوله. كولكا. قالدیم. برادور.

۲

باغ نينك قاشيدا بر اريپاليق بار دور. بوگون دادام اريپاغه
 سو اچيب دور. اريپاليق نينك يانيدا بر جيگده تورادور. جيگده كا
 بر الا. قارغه قونوب دور. جيگده نينك سايه سايده بر قوی بر
 قوزی ياتادور. تورخان و نورخان ديگان قيز بلالار قوی نينك
 قاشيغه بارادورلار. قوزی قورقوب قوپوب قاچادور. نورخان نينك
 اكاسی باقي آخوند دیدی من تونه کون قوزی نينك قاشيغه بارسام
 قاچمادی. نورخان نينك بر توحی سی و تورت چوجه سی بار كونده
 بولارغه دان برادور بوگون برمادی آچ قالدی.

قاشيدا. اچيب. يانيدا. جيگده. سايه سايده. ديگان بلالار.

قاشيغه. دیدی. قاچمادی.

بىزىنىڭ باغىمىزنىڭ ارقاسىدا بىر يار باردور . ياردا بىر بولاق
 باز . شو بولاقنىڭ سۈيى اچىق دور . ياردا بىر پاتە قوى يورادور
 قوى لارنىڭ تولا قوزىلارى باردور . توردى دىكان بىر پاتەچى بىلا
 پاتەنى باقىب تورادور . توردى نىڭ اچاسى بوكون بىرچوكون
 چاى قايناتىب سوت قويوب اندىن كىن سوتلاكان چاى بىيلان بىر
 كىردە ناننى توردىغە الىب بارىب بىرپ دور . تونەكون انىكا دوغ
 و بىر آق ناننى الىب بىردى . توردى آق نانغە تولا خوش بولوب
 كولوب انى ىدى . كىن قوى لارنى يانتاغلىققە باشلاب باردى .
 باغىمىزنىڭ . ارقاسىدا . اچىق . قوزىلارى . پاتەچى . قايناتىب .
 سوتلاكان يانتاغلىققە .

بازار يولى نىڭ تۈبەسىدە تامنىڭ بىر شاللىق باردور .
 شو شاللىقنىڭ ياسىدا باقى آخوندنىڭ داداسى نىڭ شاللىق بار .
 بويىل باقى آخوندنىڭ داداسى تولا شال ساچىب دور و مەنىڭ
 دادام از ساچىب دور . تونەكون باقى آخوند و مەن شال بازىر كا
 بارىب تورسماق يولدا يوغان بىر قوتاز ياتادور بىزنى كورسە قوپوب
 كىنىمىزدىن قوغلاب يوكورادور بىزكا يتكالى تاس قالدى . بىر تامدىن

اتلاب آران قوتولدوق . اندین بیز باشقه یول بیلان دادالاریمیز نینک
 قاشیغه باردوق . بارساق دادالاریمیز یوق ایکان دریانینک بویغه باریب
 آرام الیب یانادور .

توپه سیده . شال لیق . ساچیب . یولدا . قوتاز . کینیمیز دین .
 قوغلاب . یتکالی . اتلاب . قوتولدوق . دریا بویغه .

۵

من سن آدم دورمیز . آدم نینک باش قول پوتی باردور . باشدا
 ساچ تورادور قول پوت دا از توك بار . آدم نینک باشیدا کوز قولاق
 اغیز بورون هم باردور کوز بیلان کورامیز قولاق بیلان انکلایمیز
 اغیز بیلان کب قیلامیز بورون بیلان بورایمیز . اغیزدا تیل و تیشلار
 بار . قول نینک بیلاک الاقان و بارماقلاری باردور . پوت نینک یوتا
 پارچاق اوشوق (هوشوق) تاپان الاقانی و بارماقلاری باردور . باش نینک
 الدی طرفی نی یوز دیرلار . یوز قول پوت نی کونده یوب پاکیزه توتماق
 لازم دور . پات پات سوغه توشوب پوتون بدن نی هم یوغیل .
 آدم . اغیز . انکلایمیز . بورایمیز . تیشلار . بیلاک . اوشوق .
 طرفی نی . پاکیزه . لازم . بدن نی .

حرف صوتی و حرف ساکن

حرف ایکی قسم بولا دور . بو ایکی قسم نئی حرف صوتی

ۋە ھەر ساكن دىرلار. تىركى زبانددا، ع، و، ه، ي ھەر
صوتى و قالغانلار ھەر ساكن بولادور. او، اى بەزىدا بر سوز نىنك
باشىدا بىلە تور سە ايىكى باشقە باشقە ھەر بولغانى بىيلان
بر آوازلىق بولادور. عربى سوزلاردا ھەر ھىك ھەر نىنك اورنىدا
زىر و پىش دىكان اشارت نى ايشلا تورلار. ھەر قايداغ سوز نىنك
ھىر بر ھجاسىدا بر ھەر صوتى نىنك آوازى بار دور. ھەر ھوزى
ھەر وقت پتولمايدور ليكن آوازى ايشتىلادور. مثلاً بوران دىكان
سوز ايكى ھجاليق دور اولقى ھجاسىدا واو دىكان ھەر صوتى و
ايكىنچى ھجاسىدا الف دىكان ھەر صوتى پتولكان دور. ختن دىكان
سوز ھم ايكى ھجاليق دور اولقى ھجاسىدا واو نىنك آوازى انكلانادور
و ايكىنچى ھجاسىدا الف نىنك آوازى انكلانادور ليكن واو بىيلان
الف دىكان ھەر پتولكان ايماس دور. بوسوز ديشىكا موافق
پتولسە مونداغ پتولور ايردى : خوتقان.

و ھى دىكان ھەرلار بىيلان بر سوزنى باشلاماق لازم
كلسە بو ھەرلار ھەر صوتى بولماي ھەر ساكن بولادور.
مثال : ورق ھارماق يمان

ا (الف) نىنك آوازى

الف آوازى بر سوزكا توشسە الف دىكان ھەر

بعضی یر کاتوشادور و بعضی یر کاتوشمایدور
 انا دادا انا اکا اچا آغا آب ات آق آچ آزال الارا
 آش اندا انیکا اریا آط
 آرام آران انار اسان امان آباد آزاد آزار آباق الماق اچاق
 اشماق اسماق اقماق اقساق ارتماق ازماق آشلماق افتاب البان
 الداماق امراق انداغ آواز انداز انبار
 بار بابا باج بادام باغ باش بالاخانه بادرا باسما بالامان بات
 پاك پاقا پاخال پاتماق پاتراق پارچاق پاقلان پاچاناق تبا
 تات تاج تاخ تار تاز تازا تاس تاش تاغ تاقا تال
 تام تایی تالاماق تاراماق تاغار تاقلاماق تاتماق تانك
 جام جان جای چارپای خال خام خان دابا دادا دادا کام
 دادر داف داک دام دانا راست سلپ ساتما ساچ ساق
 ساقلاماق سانك سای شاخ شال غار غاجاماق فال قاپ قبات
 قاجا قار قاش قلاماق کار کاجا کاف ماتانك ماراماق مازار
 ماش مال نان نابات نار ناچار ناس ناغارا هارماق یات یاد
 یار یارا یاراماق یاراتماق یازماق یاشاماق یاش یاشاماق یاغ
 یاغلاماق یاقماق یال یالاماق یاماماق یانماق

انا كام دادا كام منكا و اكا اچامغه تولا اصراق دور .
 آچ قالساق انا چاي نان و اش برادور . اوزى آچ چاغدا هم
 يانيدا بار از نانى پيزكا برادور .
 دادام بر اق اط الغان دور . اطغه باتور ديب ات بردى .
 باغدا تال انار بادام بار . بو يازدا اران بر شاخدا بادام بار دور .
 حاضر اكام داف چالادور اچام باش تارايدور انام نان ياپادور دادام
 شال ساچادور . بو تاغدا كان باردور . داود دادام دين بر قاب
 سوردى . قايدا ارپا بار ؟ تاغلاردا قار پات پات ياغادور . تاغ نينك
 ارپاسى نينك اراسيدا تولا ارپاخان باردور . بازاردين بر توپ خام
 بر جام بر قاچا الديم . باغدا پاچا بار پاچاچاناق يوق تاش هم يوق .

پتوك سز الف آوازي

تولا وقت بر سوزكا و يابر هجاكا الف نينك آوازي توشكانى
 بيلان الف ديكان حرف اوزى پتولمايدور .
 بلا بها تغا تمام تلاش تماكو تماشا چپان دلال دوا
 سبق سقال سمان پلاس قپاق قرا قران قلق قمتو كلتك
 كاته كلا مرال منسا هوا ينجشى .

بلا لار تمام کون سبقدین بیکار بولوب تماشا قیلغان دورلار .
 یولدا کاتمه بر آق سقال آدم اطلاق کلادور . منا اطغه بر تاغار سمان
 و بر پلاس ارتقان دور . قولیدا بر کاتک بار الیدیدا بر الا کلانکادور .
 قیاقدا کولدین سو ایب کلامن . اتام قرا قراندا یخشی بر اش
 ایتادور . قراننی قلغه قویادور منکا اش برادور . بو چپان نینک
 بیهاسنی نمه دور ؟ بو چپاننی بر دلالین از پلغه الیم . هوا بوزولدی .

آ عا

بر سوز نینک باشیدا کی الف نینک آوازی اوزون بولسه
 الف نینک تویه سیکامد دیکان نشانهنی پتویدورلار . بعضی عربی
 سوز نینک باشیدا الف نینک الیغه ع توشکانی بیلان الف نینک آوازی
 اوزون بولادور .

آب آباد آبروی آچ آشلماق آرام آران آری آز
 آزاد آزار آسمان اط اغور آمین آنی (قیلماق) آو آه آییق
 غابد عاجز عادت عادل عاصی عاقل عالم عالی

بو یورت نینک آب و هواسی تولا یخشی دور . اکام بازاردین

بر آری الغان دور . آری بیلان ارپانی اتادور . بو آیدا بازاردا ارپا
 آزدور . دادام بو کون آران بر چارک تاپی و تاپغان ارپا ارپا خان
 بیلان ارالاش دور . تغام پات پات تاغلاردا او قیلادور . بر آییق بر
 تاغ تا کاسی نی توتوب دور . اطغه آزار برمانک . اقسقال کشی نی
 آنی قیلماق — ولا یمان دور .

شو عاجز خاتون تولا آه تارتیب آمین دیب دعا قیلادور . بو
 یورتدا عابد آدم بارمو؟ یورتدا عابد آدم لار آز دور لار عاصی
 تولا دور لار . بو کون عادل و عالم و تولا عاقل بر آدم نی گوردوم .
 راست عادل آدم نی خدا آخیری عالی قیلادور . خدا
 آسمان دین هر بریمیزی کورادور .

۱

بعضی سوزده الف نینک آوازی باشقه بولوب ایر دیکان
 سوزدا کی آواز دیک بولادور .

ابد اخلات (اخلت) آدم ارزان ار کون اسباب اکرو
 امچک برکاک برلان برماک تراک لاش (لش) لچاک پوداماک
 سوزلا شماک توزاتماک کوتارماک .

حاشیه: آدم دیکان سوز انسان معنی سیدا ایشلاتیلسه مد بیلان پتولادور لیکن کشی نینک
 معنی سیدا توره مدسنز پتولادور دیشی هم شو پتوشکا موافق باشقه بولادور .

بو اسباب تولا اکرودور. کول نینک باشیدا بر چونک تراک
 بار دور. تراک نینک یانیدا اخلت بار. سودا لاش تورادور. دادام بو
 آطنی ارزان ایب دور. بازاردا بو کونلارده آط آز دور. انام بر لچاک
 الادور. بیز ارزان برماساک باشقه ادم ارزان برمایدور. آت دیکان
 گوشت بولادور. اکر و اسباب نی توزاتساک نمه براسیز. سوزلاشالی.
 بو تراک شالی نی کوتارسانک سنکا بر نمه برامن. توپانی پودانک. اچام
 پودا کان. کیم ارکون نی یاپغان دور. شو بسلا ارکون نی یاپغان
 دور. خدا ابدی نجات برادور.

ا

الفی بار بر هجاکا « ی » دیکان حرف صوتی قوشولسه الف نینک
 آوازی یوتکالیب ایز دیکان سوز نینک آوازی دیک بولادور مثلاً باغ
 - باغیم قلاماق - قالیب الماق - ایب اسماق - اسیلماق.
 صاف ترکی سوزلارده بر هجاکا یانداشادورغان ی دیکان
 حرف صوتی اینکدین ایلکاری کلادورغان هجاداکی الف نینک
 آوازیغه تأثیر قیلادور لیکن اول هجانینک الیدای الفی بارینه بر هجا بولسه
 شو هجاداکی الف نینک آوازی یوتکالماایدور. مثل: بو شهر نینک امبالی.

عربی و فارسی سوزلار يېكا و بىرايىكى تىركى سوز كاي
قوشولسا ھم الف نىنك آوازى يوتكالمایدور مثلاً قارى . كارىم
يوق باى نىنك كاروانى . آرى . باقى

اغىر اغىز اغىل باغىش بارىش ايش پاتىق تاتىماق ساتىق
سارىق (سرىق) ساغىنماق ساسىق (سسىق) نارى (نرى) يارىم
(برىم) بارغان سارى (بارغانسرى)

۵

باى نىنك باغى چونك دور . دادام كچىك برباغ ساتىب ايب دور .
بازاردا ھر يىخشى مال تاپىيلا دور . تنغام مالىنى اطىغە ارتىب
بارىب دور . ساسلىق نىنك سويى ساسىق بورايدور . ساسلىق نىنك
يانىدا برشاللىق بار دور اندا بر آدم شالىنى ساچىب تورادور .
آطىنى اغىلدا باغلاب دور . تولا يامغور ياغىب دور . يول پاتىق
بولوب دور . بازارغە بارىشىم دا لاىغە پاتىب قالغان بىرتاىنى
كور دوم . بوكون ايش ساتىش از دور . نانى نىنك يارىمىنى
بردى . بارغان سارى نارىراق كتى . انامنى تولا ساغىندىم ساچى
آقارىب دور . تىخوم نىنك آقى نىنك تاتى يوق . يونك باجىنى
برىب دور .

آچ مالم بار مالم توق مالم يوق مالم

او و آواز لاری

واو (و) آوازی بر سوز نینک باشیغه توشسه انی الف و او
(او) بیلان پتوماک لازم. سوز نینک ایچیکا توشسه خالص و او
بیلان پتولادور

او - نینک آوازی باشقه باشقه سوزده بولک بولک بولادور
مثلاً اول اوقماق اوکا اوچا اوچون اوی اوکره او جمه.
اوبدان اوت اوتون اوترا اوتوز اوتیاش اوخشاش اوردان
اوغری اوغلاق اوغول اوق اوقوماق اولتورماق اون اونک
اونکای اونکلاماق اویان اویناماق.

اورما اورماق اورغاق اوقماق اوماچ اوند اونوتماق اویناق
اویغانماق اویقو اویلاماق اویماق اولای

اوال اوباتماق (اواتماق) اوپا اوتماق اوخلاماق اورماق
اوزون اوروس اورووش اوروغ اورووق اورونماق اوزاتماق
اوزاق اوساماق اوستا اوشاق اوسونک اولاغ اولوغ اوکا اوواق
اوچا اوچ اوچارلیق اوچراماق اوچماق اوچور اوچورماق
اوشبو اوی.

اوچ اوچای اوچون اورمسچوک اوروک اوزماک اوزوای

اوزوم اوستون اوستى اولوش كون اون (يعنى آواز) اونلوك .
 اويكا اوتاك اوتاماك اوتكك اوتماك اوتنه اورداك
 اور كانمك اورلاماك اورى اوز اوستانك اوسماك اولتورمك
 اولماك اولوك اولوم اوى اويلانمك - اور كونلوك اوكره - اوجمه

۶

اول اوغول بلا اوبدان اوقويدور . اوقويدورغان وقت دا
 اوقويدور اوينسايدورغان وقت دا اوينسايدور . اناسى اوتوز ياشقه
 كيريب دور و اچاسى اون بر ياشدا دور . چونك اناسى تولا قيريب قالب
 اولتوروب قالب دور . چونك اناسيغه هر وقت اوبدان خدمت قيليپ
 قيشدا اوتون اليب كيريب اوت ياقيب برادور . اچكونينك اونك يانيدا
 بر اوغلاق اوتلاب تورادور . اوغلاق اچكوكا تولا اوخشايدور .
 باغ نينك اوتراسيدا اوتياش تريب دور . بر اوغرى پادشاه نينك
 اورداسيغه كيريب دور . بو اسباب نى اونكلاماق اونكاي دور .
 اورمادا اورغاقلارنى راستلاب بغداي نى اورادورلار بو
 كون باي بغداي لارنى اوردوروب اورماچيلارغه اوماچ برادور .
 بغداي نى اوند تارتادور . كب سوزينى اوقتونك مو . اوقتوم ليكن
 اونوتوب قالديم . كيچه ده پات پات اويغانيب سر كك ياتامن . كيچه
 اويقونينك وقتى دور . تانك اتقاندا اويغاق توراميز . اويلاب باقاي .

بو تامغونينك خطىنى داود آخوند اويوب دور . بو ادم بر
اولاىنى توتوب اليب دور .

انداغ قيلسانكيز منكا اوال بولادور . اوبانى كلدى . يوزيكا
اوپا سورتوب دور . بار نمهسىنى اوتوروب اتيب اوخلاغان بلانى
اوروب دور . بو اوروق ادم خلق بيلان پات پات اوروشادور .
بو اط تولا اورونغاق دور . اكامنى اوزاتيب قويى اول بو يرده
اوزون تورماى اوزاق يركا بارادور . اوسونك نينك اوروغىنى
تريب دور . اوستا اوشاق بلالاريفه ديدى تولا اوساب قالدیم منكا
سو اليب كلينك . اولاغ اريانى يب كتيب دور . سو اولوغ كليب
يار كتى . اى اوكام نان نينك اواقلارينى اياغ استيفه
تاشلامانك نان نينك اواقى هم نان بولادور .

اوپاسيدا بر قرا چپان تورادور . قلم نينك اوچى اوچلوق
ايماس . اوچادورغان جانورنى اوچارليق ديلار . يولدا منكا بر
اقسقال كشى اوچرادى . اوشبو اوچورنى بردى . اوى اوت ييدور .
اولوش كون اوچ اوزوك اليم . بىلا اوروك اوزوم كا تولا
امراق دور . اورماچوك تور باغلاب دور . نمه اوچون باغلاب دور .
اوستى بيلان استى اوخشاش دور . اونلوك كب قيلينك . اونلوك
كب قيلالمايمن اونوم پوتوب قالدى .

اوز اوتاكى نى ياميش نى اور كاندى . اوستانكىدىن اوتكانده
 بر اورداكى كوردوم . بو اوتاك نى اوتنه اليب دور . آچيغيم
 اور لاسه اور لايدور . آكام اور كونلوك كا اويلا نادور . بلا پات
 اوسوب چونك بولدى . اولكان آدم اوز اويييده تورالمايدور .
 بلا او كزه كا چيقيب اوجمه تارتيب ييدور . اورى تورونك .

و

واوينك بر آوازي بر سوزينك ايچيده بولسه خاص و بيلان
 پتولادور و يا پتوك سز قالادور .
 بوريا بوز بوزه بولتور بولقا بوى پوتلا پوخاق پور
 پوش توپ توپا توختاماق توخماق توخوماك توخى تور
 تورپاق توزغاق تولغاماق تولغاق تولماق تون تونك تونكماق
 تونكوز تونوماق توى توپماق جوزه چوغ چوقا چوكان چوكون
 چونك خوখে (تيكان) خوراز خوش دوپا دوراماق دوله روزه
 زور زورلوق سودا سوراق سوراماق سوزمه سوغا سوفى سوقا
 سوقاش سوقماق سويماق شوتى شوره شويلاه شويينه سوفى
 غوره غول قوبزاق قوپماق قودان قوداي قور قورچاق قوردان
 قورساق قورشاماق قورقماق قوروماق قوروما قوغون قول قولتوق

قوناق قونكغاز قونماق قوی قویاق کوزا لوبو لوبیا
 لوقما لونکی موزای توخته خو یوق یوقاتماق یول
 بوران بورون بوغا بوغاز بوغرا بوغماق بوغور بوی
 بویون پوپوک خومرا دوست رومال سوغارماق سوغورماق
 شول قورام قوزی مولون موما هورون یوغان
 بوراماق بورون بولاق بولاماق پوتاق توتماق توتغون
 توز توماق چوقور چوماق خوی دوتار روح سو سونک
 غولچ قوتی قوچقاچ قودوق قورت قورچ قوروت قوروق قولاق
 قویروق موز نور نوح یولدوز یولون .
 تونکچه جوراب حوی شونچه شونداغ طویماق
 (تویماق) موشت مونچه هوشیار یوتماق یورت یورغا یوکورماق
 بورکا بوری بوشوک پوتون توز توزوک توشوک توك
 چومماک چومبل چومله چوموچ سوت سورماک سورکاماک
 سورکو سوزماک کوکورد کولماک کون کونککل کونلوک موشوک
 یوتال یوتالاماک یوراک یورماک یوز یوک یوکان .
 توش توشماک چوچه کویه .
 بوز بولاماک بولک توپه توکاماک توکماک
 جولوماک چول سورون سوز سوزلاماک سویماک سویونماک

كۆرپە كورماك كوز كوك كوكلاماك كون كويماك ھوپاب
(ھوپوب) يور كوماچ - تور تورت توشوك جوجاي چور كولماك
دوبه دوبه لاماك دوزخ سوسن كونكلاك مورە مولا نوبت .

۷

بو پور تراك نينك اوزون پوتلاسى بار. چو كونى چوغ نينك
توپە سىكا قويوب چاي قايناتىب برسەلار خوش بولامن. دادام
بازاردا قاوغون قوناق ساتىب چونك بر تورپاق و بر قوى اليب دور
منكا هم بر خوراز و بر توخى و بر دوپا اليب دور خوراز چوقوسە
او كام قورقوب قاچادور. قورساقىم آچقاندا تونك غورە يسام
تويمايمن. باى قوى سويدوروب قوياق آش بىلان قورساقىنى
اوبدان تويغوزادور بيزدە قوياق آش يوق سويوق آش اوماچ
ايچىب تولا خوش توراميز.

آخشام قاتىق بر بوران چىقتى. سنكا كيم بورون بولادور?
حويلىدا بر بوغا بر بوغرا بار بولارنى يوغان بر خومرا دا سوغارامن.
اندىن بوغاز برامن. شو يولدا قورام تاش تولادور. مولون
قوزىنى يرتىب دور.

بو آدم نينك بورنى كومشار بورون دور. بو سو توزديك
اچىق دور. بو توزلوق سونى قايردىن اليب كلدىنكىز. بولاقدىن

الیب کلدیم . بو بولاق نینک چوقورلوق یاریم غولاج دور . قودوق
 بش غولاج آتته سونکجه چیقادور . دادام منکا بر توماق و بر قوروق
 قوتی بردی . آخشام بر قویروغلق یولدوز کوروندی . توردی
 بر مونچه موشت اتی من بیهوش بولوب کتیم .

شونداغ یورغاسی اوبدان آطنی شوونچه ارزان ساتامدور .
 بورکا بوری موشو ک قانغه امراق جانور دور . چومله نینک توکی یوق .
 قادر آخوند کونکلی توز و تولا یوزلوك آدم دور . کو کوردنی
 یوز کونلوك یردین الیب کلدی . همه سی اوتوز آط یوکی
 دور . منکا بر چوموچ سوتلوك چای اوسوب برادور . پوتون کون
 بیکار یورمانک . یوتال عاجز یورا ک نی اغریتادور . بو بولاق نینک
 سویی سوزوک و تاتلیق دور .

توخی نینک توشیکا تریق کیریپ دور . تاش توشکان یرده
 عزیز . چوجه نی کوزلوك کا ساناغیل .

توشو کده اولتور ماسه لار تور کا اوتوب کورپه توپه سیده
 اولتور سونلار . جولامانک اوچوق سوز قیلینک . اوتا ک کا اوبدان
 کون بارمو . چوغدیک ایسیق چولدین کولی بار سـورون یرکا
 اوتامیز . کول نینک چوره سیدکی کو کلایدورغان سوکت لار
 کوزوم کا تولا سـویونلوك دور لار . خسام بوزدین توقولادور .

سۈنى كېم تو كۈب اتى . كور مادىم . بلانى سۈيمانك
تورت نوبت دوبه نى چور كۈلوب كلدى . بر جوجاى و بر
مولا الالى . تولا نرسه لار دوبه لاپ مورە سىكا كوتارىب كلدى .

پتوك سز واۋىنىك آوازى

بعضى سوز كا واۋىنىك آوازى توشكانى بيلان واۋ دىكان
حرف اوزى توشمايدور .

بلبل بيورماق پل تخوم تروغ تركستان تھراق تمور تنور جفت
جل جمعه جمله جمه حرمت خدا خرسند دسترخان دعا دم
دنيا ربع رخصت رسل رقم سست شكر شھرت فرقان فقرا
قدرت قيران قربان قرعه قل قلاب قلوب (قفل) قمار كل
كمان كناه لطف مبارك محرم مدت مرچ مفت مرغ ممكن
مھر نصرت .

مذكور سوزنىك تولاسى عربى سوزلار دورلار .
و واۋىنىك اور نېغە پيش (و) كىلادور لىكن بو پيش تركى زباند
انچە ايشلا تىلمايدور .

۸

تخوم نى نچە پلدىن الدينك؟ تخوم نى بش پلدىن الدينك .

تروغ اطغه بریوکان برجل الدیم. تمورچی بر قفل و برجفت
 قلاب ایتیپ بریب دور. اتانکغه و اتانکغه حرمت قیلغیل.
 جمعه کونی کلسه لار جمه. تولا خرسند بولامن بلبیل کیچه ده
 سارایدورغان بر اوچارلیق جانور دور.
 خداغه دعا و شکر قیلماق بیزکا واجب دور. دسترخانی
 راستلادیم. منکار خصت برسه لار کتای. برنچه رسل بو دنیاغه
 کلیب دور لار. سست آدم نینک شهرتی یخشی بولمایدور.
 لطف قدرت خدادین دور. سیز کیم نینک فقراسی. من خاقان
 فقراسی. قربان عیدینه قانچه مدت قالدی. عیدلاریغه مبارک
 بولسون. باغیمیزدا سوسن گل بار. ساریق گل محرم ده اچیلدی.
 خطغه مهر باستورادور. آق مرچ اچیق دور کونده بر جینک یکالی
 ممکن بولمایدور. شتر مرغ دیکان جانور نینک قناتی بار ایکن
 اوچالمایدور. قمار اویناماق کنه دور. قل ایب ساتادورغان ایش
 ترکستاندا یوقالیب دور. خدا نصرت برادور. خدا هر نمه نی مفت
 برادور.

ا - وا - او -

واو آوزی بیلان باشلایدورغان بر مونچه عربی سوز لار
 ترکیده ایشلاتیلادور. بو سوز لار پتولوشده الف بیلان باشلانادور.

عربی طریقەسىدا الف نىنك توپەسىدە پىش پتولادور ليكن تركيده
پيش نى انچه لازم قيلمايدورلار. مثلاً استخوان الفت اميد انس.
بر نچه سوز نىنك ايچىكا - وا - يا - او - توشوب بعضى
سوزده الف آوازلىق بعضى سوزده واو آوازلىق بولادور.
خوار استخوان خواه خواهش خواهلاماق جزانه خوار
خوان خواهه طاوشقان قرغاول قراول.

۹

آدم نىنك استخوانيدا تولا سونكاك باردور. اول كشىلار نىنك
بر برىكا انس الفتچىلىكى باردور. بو آدم الفتلىققە يارامايدور.
اوزلارىكا اميد باغلاب كىلدىم.
نمە خواهلايسىز؟ صحراغە چىقماق نى خواهلايمن. بو
كشى نى نمە اوچون خوار كوراسىز؟ خواه كىچىك آدم بولسە
خواه چونك آدم بولسە بو او يكا كىر ماسون. بو كون استخوانىم نىنك
هەيچ احوالى يوق. استخوانىم اغير. خواندا كىزك نى
راستلادوق. كىچەسى خواهه كوندوزى قل نمە دور؟ بو كشى
جزانه خوار دور.

داود آخوند بر طاوشقان نىنك بلاسى نى توتوب دور. بو يردە
طاوشقان تولا و تاغلاردا قرغاول نىنك تولا دور. بو آدم لار

نه یرکا بارادور؟ اولار زونک قراولغنه بارادورلار

واو حرف ساکن بولادورغانی

واو دیبکان حرف بر سوز نینک باشیدا کلسه همیشه حرف ساکن بولادور. بعضیدا بر سوز نینک ایچیده هم حرف ساکن بولادور.

واجب واحد وارث واقع واقیراماق وانک وای وای جان وتوالاق وجود وجه وعظ وفات وقت ویران وینکیلداماق. اول اوا آواز اول اولاماق اوواق جواب جوان جیواغان حوا دعوا دعوت دوا دوات دوان دوزخ راوی رواق روان روایت رونده زردوال ساوق مورید ناسوال هوا یاوا یوالدوز.

۱۰

واحد خداغه حمد و شکر ایتماق هر آدمغه واجب دور. نمه واقع بولوب دور؟ وفات بولغان کشی نینک وارث لاری هیچ وجهی بیلان کلیمشمایدور. بلا یغلاب وای جان دیب واقیرادی. یونس بای بلاسیغه بر وتوالاق توتوب برکالی وعده قیلیب دور. اول وقت دین تارتیب اوی ویران تورادور. بو ادملار نمه کا وینکیلداب تورادورلار.

قراقوچقاچ اوا سىغە چانكا قويوب اول تخومى نى كا كالب
اندین اولار نى باسیب بلاسى نى چىقارادور. بلاسى نى توتسانكىز
بىچارە اناسىغە تولا اول بولادور. حواخان نىك آوازی او قوشقە
تولا كلىشادور. نان اوواقى هم نان دور. باى نىك ادمى جواب
الېب كتى. بوكون هوا جىواغان بولوب قالدى. دوا تاپماق اوچون
كلايم. دعواسى تو كودى مو؟ دوات قلم نه یرده؟ دوات نى رواق
توبىداكى قربان آخوند غە بردیم. كوچه ده بر راويدین بر روايت
انكلايم. رونده اوز اويىكا بر زردوال الېب دور. مورید تاپسام
من هم بر نى الای. ناسوال اچىق دور. يوالدوز بار مو؟ بوكون
بازار دین اوچ يوالدوز الېم. تاغلاردا ياوا جانور تولا. قىش وقتىدا
دواندا تولا قار باردور.

ا ي

اى بر سوز نىك باشىدا كلسە بعضىدا صاف ي نىك آوازی
بولادور. وبعضىدا اير دىكان سوز نىك آوازیغە اوخشاش بولادور.
اىبارماك ايت (ايط) ايتىك اىچىده اىچماك ايز ايش
اىستاماك ايسىق ايش ايشاك ايشانماك ايشتان ايشك ايشلاماك
ايشماك ايشىتماك ايشىك اىكا اىكار اىكان اىكىرماك
اىكى اىكىز اىكىن ايلغاماق ايلكارى اىلى ايمان اىنك اىنى.

ایتماک - ایر - ایرته - ایردی - ایرکک - ایریماک - ایماس
ایمدی - ایزماک.

انام بوکون منی بازارغه ایباردی . شهر ایچیکا کیرسام
ایکی ایت ارقام دین قوغلاب یوکوردی . ایتیک قاجیب بر دالداغه
کیریب بوکوب الدیم . ایت ایکاسی نینک ایزینی بوراب انی تاپادور .
ایشاکیم نی ایستاب بارسام یراقدین هانکران آوازینی انکلاب
ایشیتیم . منکا ایشکچه قوناق اوتنه برینک . اینکیم اوستانکدین
سو ایچادور . جاوانی ارغامچیغه چیکیب موری نینک ایسی نی تارتیب
ایتینک . ایسیقدا ایش قیلماق اونکای ایماس . ایکارکا بر ایشماک
الامیز . سوغاق ایکان ایشیک نی یاییب قویونک . بو کشی اوبدان
ایشلاب ییب ایکیریب اوزیکا ایکین تیکا دور . ایلی نینک یولیدا
بر ایکیز دواندین اوتوم . یخشی نی ایلبغاب قویونک . بو آدم نی
من ایلکاری ایکی مرتبه کورکان . راست ایمانی بار آدم خداغه
ایشانادور . دادام نینک اینی سی منینک تغام بولادور .
توردی آخوند نینک اینی سی منسکا ایکی سیخ
ایتیب بریب دور . یولدا ایکی ایرکشی ایکی خاتون کتیب بارادور .
ایرته شهرکا بارامیز . ایکیز تاغلاردا موز قار هیچ وقت ایریمایدور .
آطنینک ایرککی نی آغور دیرلار . تونه کون بر آدم بو یرده اوزون

اولتوروب ایردی شومو؟ شو ایماس . ایدى تونه کون کی آدم کلدی .
چالمالارنى ایزادور .

ی - ی - ی

ی نینک آوازی س-وزلار نینک ایچیکا توشسه بعضی
یرکای دیکان حرف اوزی پتولادور بعضی یرکا پتولمايدور .
ی نینک آوازی بر ترکی س-وز نینک ایاغیدا کلسه ی
همیشه پتولادور .

اغیر اغیز بیلان بیلماک پیت تیریک تیز تیزا تیش
تیکان تیک تیکماک تیل تین جینک چیبین چیت چیچاک چیزه
چیناماق چینک خیال دیدار دین ریا زیاده زیان زیریکماک زیلچه
سیلیق سیم شیرین شینه شیرنه قیتیقلاماق قچقیرماق قیر قیرغیز
قیز قیزاماق قیستاماق قیستورماق قیسقارماق قیسقه قیسماق قیش
قیغ قیل قیماق قیمت قیمتچیلیک قیناماق کیپک کیچ کیچه
کیرماک کیرده کچیک کیلاس کیکز کیسیم کیماک کین میس مینک
میوه نیمشک بیپاک بیغماق بیلیم بیینیک .

بر به (بیه) بهشت پچاق پچان پسته پشلاق پلته پله تعجب
جسم جگر جلفه جن جنس چرایلیق چریک چلک چلیم چنار
خل دل زندان سر سرکه سر سمر سنککل ققق قزل قسم کرا

كلكار لچاك مشقال ملتىق موافق واجب هندستان
 آرى اسكى برنجى اوغرى ايلي ايلكارى باخشى باغچى
 بورى تاشقارى تيشى خيلى قاراچقى قنى قوتى قوشنى كرپى
 كشى لونكى .

۱۲

آدم نينك اغزىدا تيشلارى و تىلى باردور . بر تىلىم و تولا
 تيشلارىم بار . بر تيزاغه بر پارچه چىت و بر پچاق الدىم . پىت
 چىبىن چاقادورغان جانور دور . چراغدا پلىك بارمو ؟ باغىم دابه بار
 پسته يوق دور . سيزده سر بارمو ؟ من هرخل و هر قسم رنك
 و سرلار ساتامن . سنكللم سيزكا بر سرايتاى : اول چناردا جن
 بار دىدى . باغچى شو ك بىكار ك ب چناردا جن يوق دىدى .
 بورى بىلان تولاكى ايت نينك جنسىدىن دور . قزل جىلغه نينك
 سوينى قزل دور . پشلاق و قىق سوت دىن بولادور . اريق نينك
 بويلارىغه چرايلىق چىغىتماق اونوب تورادور انى اوراب قوروتوب
 پچان دىب قوينغه برادورلار . پله باقادورغان كشى قنى ؟ اول ىرده
 بر چىلك ايكى چلىم بر لچاك كوتارىب كتىب بارادور . قوشنىمىز
 ايلمىكا كرا قىلىب دور . اوغرى زنداندا ياتادور . تاشقارىدا
 چرىك ملتىق توتوب مانىكا دور . كلكار كونلوك اجرىكا تورت

مئقال الادور. انينك سمر بولوماقديك جكر رنك اطي بار. بو
 كنت نى نخشيليقى اوچون بهشت باغ اتايدورلار. آدم نينك جسمى
 جانى و دلى بار دل نى هم كونكل ديدورلار. راستليققه موافق
 سوزلاماك هر ادمغه واجب دور. ربا سوزلار بيلان آدم اوزيكا
 زيان ككتورادور. ابراهيم دين ييپاك ايتادورلار. شيرين شيرنه و
 هم آچيق سرکه اوزوم دين ايتيلا دور. بو زيلچه كيكيزلار
 هندستانغه ايباريلادور. كرى مشوكدين كچيك بر جانور دور.

۱

ى نينك آوازي بعضى عربى سوزلار نينك باشيدا الف و
 زير بيلان پتولادور ليكن زير ديكان نشانه تركيده انچه پتولمايدور.
 ابتدا ابراهيم ابريق ابليس اثبات اجازت اذن اراده
 استعمال استنبول اسحق اسرائيل اسكندر اسكنه اسلام اسم
 اسمائيل اشارت اشتياق افار افطار اقرار اقليم التفات التماس
 المهام امام امتحان انتقام انجیل انسان انشاء الله انصاف انعام انكار.

۱۳

ابتدادين تارتيب ابليس آدم نينك دوشمنى دور. ابراهيم
 ابريقدا اسحققه سو ايچوروب قويدى. سو استعمال قيلماق هر

آدمغه لازم دور. اسمائیل آخوند استنبولغه بارغالی تولا اشتیاق
 تارتی. بو امام نینک اسمی نه ایکان؟ اسمی اسکندر آخونوم ایکان.
 بنی اسرائیل نینک اراسیدا ابراهیم اسملیق تولا آدم بار ایکان. خاقان
 اقلیمی چونک دور. بلالار ایلکاری قیلغان یمان ایشلاریغه انکار
 قیلسه یمان بولادور اقرار قیلسه اوتولادور. اسحق آخوندغه اشارت
 قیلسام او قمادی. اوستام منکا ایکی اسکنه التفات قیلدی. التماس
 قیلامن انصاف قیلسونلار. اوزونکیزکا انتقام المانکار انتقام
 الماغلیق انسان نینک ایشی ایماس بلکه خدانینک ایشی دور.
 انشاء الله ینه بر شونداغ امتحانغه توشماسمن. توردی بای منکا
 بر تون انعام قیلدی. افطار وقتیغه خیلی آز قالدی. افار دیکان نرسه
 بر قسم کیان نینک کندیکیدین چیقادور. کلامک اراده کتھاك اجازه.
 اذن برسسه یانار ایدیم. انجیل خدانینک کلامی دور. خدا اوزی
 اثبات قیلغان نرسه نی انسان بوزالمايدور.

ی ای ای ی

ی دیکان حرف بر سوزنینک باشیغه کلسه همیشه حرف
 ساکن بولادور سوزنینک ایچیکا یا یاغیغه کلسه بعضیدا حرف
 ساکن هم بولالایدور.

یا یاپسا یایماق یاپلاق یاتماق یاد یاراتماق یاراشماق یارماق

ياروق ياروغ-لوق يازى ياش ياغلاماق ياقا ياقسماق يال يانسماق
 (يانكغاق) ياوا ياواش ييتماك ييشيل يغاچ يغاچى يىقتماق يىقلماق
 يقين يىكتك يىماك يىنكى يوتغان (يوتقان) يوراك يوز يمولاق يولغون
 يولون يىپماك يىم.

ايا اياغ اياماق ايسماق ايراتماق ايراماق آيل ايلانماق
 آيلىق آينك ايسوان آيىق بايلىق بايا بيت پىغمبر پايپاق
 تاي خمر تايماق تىيلىماق تىينىماق جايىلاماق چايناماق خىر
 دايە سايە عيب عيد غايب غيرت غين آلو قايداغ قايسى قايسماق
 قايلاماق قايناماق قويماق قويروق قويماق قويون كىماك
 كىنىدە ميمون هايداماك ياي.

اوپچاي اولاي اونكاي آي اي باي بوي بىسى پوطى
 پى تاي تورغاي توي جاي جى چاي حوي خوي زى ساي سى
 قوي قوداي لاي مى ناي (نى) واي هي هي.

۱۴

اي يونس يىكتك نى اياپ كىنك . ايلانىپ كىتكان بلا
 ايمدى اي بولوب دور . بو آي صاف اوتوز كون بولادور . بو ياش
 يىكت نىمە ايشقە تياققە تىينىپ مانكادور ؟ لايدا تىيلىپ يىقىلىپ
 توشماي دىب تياق توتوب مانكادور . چاي بولماسە سونى قايناتىب

داغ سو اچپنك . بو اوی تولا زی دور . یکر مه قوی ینکی حوبلیغنه
 کیریب قالدی یوسف آخوند برینی قویمای هایداب چیقاردی .
 بای نینک کی غه یاموندین بر یایی چیقیب دور . خاتونلار وای جان دیب
 اویکا کیریب کتیلار . یایی تراک نینک سایه سیده اولتوروب مینکان
 تایی نی قایللاب تورادورغان بلاغه بریب بای بارمو دیب سوردی .
 بلا ایتی بای اینی سی نینک توییغنه کتیب دور . یایی خیر اول یانیب
 کلکونچه بو جایدا توروب تورای دیب ایتی . اندین بای نینک بر
 آدمی نی تاپیب منکا چای قایناتیب بر قوی سویروب شوربا سالیب
 قویاق آش ایتیب دملاب تورونک دیب ایتی . - قویروقی کسملکان
 ایشاک نی آدم لار نهایت عیب ناک کورادورلار . چایناک نی الیب منکا
 چای قویوب برینک . سایی قودایغنه خوش یاقما ایدور . همه ایش نی
 اوبدان جایللاب اطغه ییم و ایگر کا ینکی بر ایل الای . بای قایماقنی
 توکوب اتقان بلاغه کایدی . راستلیق اوچورومغه اوز اقراریم دین
 حی خط قیلیب بردیم . ایمدی غیرت بیلان اوز ایشیم نی قیلامن .
 شو چرا یلیق نرسه نی قایداغ تاپتینکیز هی هی . حوی حوی دیب
 قچقیر سام مه ایشقه انکلامایسیمز ؟
 یونس پیغمبرنی بر بلیق یوتوب الیب قوروققه تاشلادی .

۴

بعضى عربى سوزلارده همزه (ء) كلادور . بو زمانلاردا
 تركيده تولا خلق شو همزه نينك اور نيغه يا (يـ) ايشلاتادور .
 جائز حائل خائن خلائق دائم رائييس شائع ضائع طائفه
 غائب فائده قائل قائم لائق مائل ملائك ملائم نامم .
 مذكور سوز نينك تولا سيدا تركى آدم لار يا (يـ) ايشلاتور لار .
 مثل : طائفه فايده .

۱۵

تركستاندا بر مونچه طائفه خلق لار ياكه خلائق باردور لار .
 فايده سى نى اوزونكيزيب ايز پلوم نى اوز قولوم غه برينك . كشى نينك
 حق نى يماك جايز ايماس . رئيس آخونوم دايم بازار چارلايدور .
 ايكميز نينك اراسيدا بر حائل يعنى بر توسانچاق تورادور . بلام بر
 ساعت ده كوزوم دين غايب بولوب كتى . فرشته لارنى ملائك
 ديدور لار . خدا ياراتقان نرسه لار نينك همه سيكا قايل دور من .
 كوندوزده قايم كيچه ده نايم . لايق ايشقه مايل بولماق هر آدم غه
 فايده ليق دور . انداغ آدم نينك ايشى هيچ وقت ضايع بولمايدور .
 بو ايش هر يرده شايع (يعنى معلوم) بولوب كتيب دور . بو آدم

خاین ایماس بلجکه راست و میلایم بسر آدم دور.

ی - ا

بر نیچه عربی سوز نینک تو کانجی سیدا پتولوشیده ی بولغانی
بیملان دییشیده الف نینک آوازی بیملان دییلا دور. شولار غه
اوخشاش بر نیچه ترکی سوزلار نینک ایغیدا کی ی بعضیدا ی نینک
آوازی بیملان و بعضیدا باشقه آواز بیملان دییلا دور.

تعالی عیسی موسی تقوی (تقوا)
آچی توخی چینی شونی کرکی لیلی کل

خدای تعالی همه بار نرسه لار نی یاراتیب دور. اول هم
عیسی مسیح نی و موسی علیه السلام نی دنیا خلق لاریغه ایباریب
دور. عادل آدم نی تقوا هم دیرلار.

بازار دا آچی بارمو؟ بازار دا آچی باردور لیکن بو کونلار
ده خلق انچه المایدور. توخی آدم غه تولا فایده لیق بر جانور دور.
راست چینی چیندین کلادور. بلا شونی دین توشوب کتیب پوتی نی
سیندوردی. کرکی دیکان هر اویده لازم بولادورغان بر اسباب دور.
بیز نینک باغیمیز دا تولا لیلی کل بار دور.

ع نىنك آوازلىرى

ع دىكان حرف عربى زبانددا حرف ساكن بولغانى بىرلە
 تر كىدە حىرف صوتى نىنك خىدمتى نى قىيلا دور . بعضىدا مىثلاً بر
 سوز نىنك باشىدا آلف دىن اىلكارى كلسە هىچ انكلا نىمايدور
 باشقە سوزلار نىنك باشىدا بر حرف ساكندىن اىلكارى كلسە
 تولا خىلق نىنك اغزىدا ح دىك انكلا نادور . حرف صوتى نىنك
 خىدمتى نى قىلسە آوازى الف يا وهم واو نىنك آوازىدىك بولادور .
 عابد عاجز عادل عاصى عاقل عالم على عبادت
 عجائب عدالت عداوت عدل عذاب عذره عرابه عرب عرض
 معروض عزيز عسكر عفو عقل علامت عليه السلام عمل
 عنبر عهد عيب عيد عبرت عزت عطر علاج عت علم عمارت
 عنایت عيسى عيىد عسل عشور عصا علف علم
 على عالم عمر علما

بعضى تعالى تعجب تعليم تعين جمع جميع جمعه دعا دعوا
 دعوت دفعه ربع ساعت سعى سعيد سعادت شامع شعر فرعون
 قرعه قلبى معتبر معقول معلوم معنى نعمت واقع وعده
 يعنى يعقوب .

عادل کشی هر قانداغ ایشقه معقول دیسایدور. عابد نینک
 عبادتی راست دور جمیع ایشلاری عدل عدالت بیلان بولادور.
 عاصی آدم عبرت الیب قیلغان کنه لاری اوچون عفو تیلاماسه
 آخری علاج سز بولوب قاتیق عذابغه گرفتار بولغوسی دور. عاقل
 آدم یخشی تعلیم انکلاب علم اور کانکالی سعی قیلیب سعادت مند لکیکا
 یتیب عزت حرمت تاپادور. بو عمارت نی سالغان کشی
 عقلی نهایت چونک بر آدم ایکان. خدای تعالی نینک بیزار کا
 کور ساتکان عنایتی عجایب اولوغ دور انکا هر کون هر ساعت دعا
 عبادت قیلماق بیزار کا واجب دور. عیسی علیه السلام نینک
 علامت ایشلاری عالم خلق لاریغه معلوم و آشکارا بولوب دور.
 خدا اوزیکا دعوت قیلغانلارغه نعمت برکالی وعده قیلغان دور.
 یعقوب آخونوم عمر آخونوم چونک علما دور. نعمت آخوند
 چو کونغه قلعی بریب شعر اوقوب اولتورادور. تولا آدم لار عطر
 عنبر و انداغ نرسه نی تولا عزیز معتبر بیلادور. بر جمعه کونی
 عجایب بر واقع نی کوردوک بر مونچه عرب عسکر لار شهر نینک
 علمالاریغه عرض قیلغانی اوچ تورت عرابه بیلان کتیب بارادور.
 بر آطی عاجز بولوب تار تالماسه ایکی عسکر نی عرابه غه قاتیب

ھایداب کتیب بارادور . عشور آخوند بلالاری نینک عیدلیقیغہ
 عسل ایب بریب دور . علی آخوند آط غہ علف اییب برکان دور .
 عالم آخوند عصانینک اوچیغہ بر علم باغلاب دور . سعید آخوند
 برجینک شامع الفاج کلدی . تعجب دیکان سوزنینک معنی سی
 حیران بولماق دور . هر سوزنینک تعین معنی سی بار . نمہ علت بار ؟
 عیب سز آدم بو عالمده یوق دور .

ه - نینک آواز لاری

ه دیکان حرف بعضیدا حرف صوتی و بعضیدا حرف
 ساکن بولادور . بر سوزنینک باشیدا کلسه همیشه حرف ساکن
 دور . سوزنینک آیاغیدا کلیب بر حرف ساکنغه قوشولسه
 حرف صوتی بولادور . بعضی یرلارده سوزنینک ایچیده
 هم ه نی حرف صوتی طریقه سید ایشلا تورلار . شونداغ
 که جرمانی جرمن هم نی هم پتویدورغان قاعده پیدا بولوب دور .
 ه حرف صوتی بولسه آوازی الف و ی نینک آوازیغہ
 اوخشاش بولادور .

ابتسابه آزینه اغچه اغینه اته المہ اندازہ اندوبہ اوجمه
 اوکره ایرته باغچه بالاخانه بده بلابارقه به بیچاره بیدکانه برله
 پانه پخته پراکنده پرده پسته پسه پشه پلته پله پلته پیاده پیاله

تخته تخسه تره تکمه تنکه توبه تویه توکه تیوه جمعه جمله جمه
 جنده جنسته جوزه چکه چیزه چیلایچه حلقه حیلله خاسه خالته
 خانه خزینه خسته خفه خمره خواجه دانه دایه دروازه دره دسته
 دوبه دیوانه روزه ریده سده سبزه سرکه سلله شوخله شوینه
 غوره قارغه قارغه قاعده کله کویه که کپرده لانه محله
 مسحه مسکه میوه ناشته نامه نمه نه همشیره همه ینه .

آزینه کونی روزی آخوند نینک آغاچاسی آله بیچاره بیکانه
 دیوانه کا یکرمه کپرده نان بردی . ای بیلام اندازه نینک ایچیده
 یور کیل کونکلونک خسته بولماسون . قاعده سز خلق بیلان آغینه
 بولماغیل اولار برله نمه کارینک بار دلینک پراکنده بولماسون .
 باغچه دا او جمه به جنسته آله سده ریده و باشقه درخت باردور .
 بر بولونکدا سبزه شوخله هم تریب دور . میوه لیک درخت نینک
 غوره سی از بولوب دور . بای او کزه نینک اوستیده بسر بالا خانه
 یاساتیب دور . ایرته بده سی نی توکه لار کار تیب الیب کلیب اط
 خانه نینک او کزه سیکا چیقاریب باستورادور . اندوبه دیکان کلکار نینک
 اسبابی دور . لیکن چیلایچه پیاله تخسه خمره جوزه و انداغ
 نرسه لار هر اوینده لازم کلادور . بای نینک پانه لاریده تیوه کلا

هم باردور. كلا دىكان آدم غه تولا فايده ليق بر نمه دور. سوتيدىن
مسكه تره سىدىن مسحه اوتاك و مونكوزىدىن تكمه دسته و باشقه
نرسه لار ايتادورلار. دروازده سلمه يوركاكان كىلته بر آدم تورادور.
اتى روزى احمد باى حاجيم دور. اويده كوييه يكان بر مونچه
لاته تورادور.

۸

بر سوزنىنك اياغىداكى ه - دين ايلكارى بر الف كاسه ه اوزى
حرف ساكن بولادور. و الف نىنك آوازي اوزون بولادور.
اگاه آه پادشاه پناه چاه خانقاه راه سپاه سپاه شاه
عيدگاه قربان گاه گاه كناه.

۱۹

خدا پىزنىنك پناهىمىز دور. اول پىزنى هلاكت چاهىدىن
قوتقازغاي. راه دىكان يول بولادور. اگاه بولونكلار كه راه راست دين
چىقماغاي سىزلار. اول آدم تولا يىغلاب آه تارتىب توردى.
تولا سپاه لار بىلان خلق نىنك پادشاهى اوز شىرىكا كىردى. خانقاه دين
اوتوب كىتسام تولا آدم لار كىرىب تورادور. بو كون عيدگاهدا نهايت
تولا خلق جمع بولوب دور. بو سپاه يىخشى ايماس گاه گاه يىخشى
سپاه بازارغه كىرادور.

ایران نینک پادشاهی نی شاه دیدور لار . قربانگاه دیکان قربان
قیلادورغان جای بولادور . هر آدم نینک کناهی بار دور و خدادین
باشقه هیچ کیم آدم نی کناهیدین پاک قیلالمایدور .

ه - ح

ترکی زباندا ایکی ه دیکان حرف یعنی ه و ح باردور . ه ه نی
های هوز و ح نی های ح طی دیرلار . های هوز نینک آوازی
الدی تیشلار نینک اراسیدین چیقادور و های ح طی نینک آوازی
کال نینک ایچیدین کچیک تیل بیلان چیقادور .

آهسته آهک بها بهشت پهلوان تهدید تمهت جهان
جهد چهارشنبه دهقان ذهن رهن زهر شاهد شهادت شهر
شهرت شهوت عهد فهم قهوه کهونه کهنه مهر مهمان نهانک
نهایت هاردوق هارماق هانکرماق هایداماک هر هره هزارپای
هفته همسایه همه همیشه هندستان هوا هوپوب هوپاب هورون
هوشیار هول هی هیچ

احتیاط احوال ارواح حاجت حاجی حاضر حاکم
حالا خانکی (تراك) حجره حرام حرف حرکت حرمت
حساب حق حقیر حکایت حکیم حلال حلقه حاوا
حمام حمد حمک حوا حویلی حیال حیران حیلہ

حيوان در حال راحت رحم رحمت رحيم روح زحمت
محرم محله

۲۰

چهارشنبه کونی بر دهقان کشی اوز ایشاکی نی آهسته
آهسته هایداب شهر کا کیردی . ایشاکی تولا هورون بولوب برنی
بوراب هر طرفکا قایلاب پات پات هانکراب تورادور . اول آدم
نهایت خفه بولوب باشی نی سیلاب جهاندا شونداغ هورون ایشاک
بارمو دیب ایتی . کهونه زماندا بر هندستانلیق پهلووان بر چونک
نہانک نی اولتوروب شهرت تاپغان ایمیش . اوتکان هفته ده هاشیم
آخوند همه تعلقاتی نی ایکی یوز سر پلغه رهن قیلیب مہر
باستوروب هندستانغہ کتی . بعضی یورت لار نینک خلقی چای
اور نیغہ قہوہ ایچادور مہمان کاسہ الیددا قہوہ قویوب قویادور
ہمہ سایہ نینک توپہ سیدہ ہیچ وقت یالغان تہمت قیلماغیل . ہوشیار
آدم ذہن قویوب همه ایشلارینی فہم برلہ قیلادور . عربستان نینک
ہواسی ہمیشہ ایسیق تورادور . اہک بہاسی ارزان بر نرسہ دور .
جہد بیلان عدالتی ایستاب تاپغان کمرسہ بہشت کا کیرادور .
آتانکغہ و آنانکغہ حرمت قیلغیل برعہ بیورسہ حیال
قیلمای در حال بارغیل . هر حرام ایشدین و حیلہ دین احتیاط قیلیب

حلال ایشقه یوز کاتور کیل . حاکم حاجی خانکی تراک نینک سایه سیده
 اولتوروب بر همک نان نی یب انندین راحت الیب اوخلاب یاتی .
 حوا خان سرای نینک بر حجره سیده اولتوروب بلالاریغه بر حکایه
 ایتیب بردی . ایتیب بولغاندا بلالاری رحمت ای انام دیدیلار . بو
 نرسه لارنی حویلیمیز غه الیب بارغالی حاضر بیزکابر جمال لازم ایدی .
 رحیم آخوند محرم آیدا بو محله کاکوچوب کادی . حیوانلار نینک
 جانی بار دور روحی یوق . ارواح غه یماک ایچماک نینک حاجتی یوق دور .
 بلالار حلوا غه امراق دور لار . کبغل نی حقیر کورما کیل . بو بلا
 اوبدان حرکت قیلیب حرفلارنی تونوب حساب قیلیب تورادور .
 تاشچی تولا حرج و زحمت تارتیب بو حلقه نی پوتکوزوب دور . حاکم
 عدل بیلان حکم قیلدی . حق تعالی غه حمد و شکر بولغای .

پ ف نینک اوازی

پایی پات پاتماق پاتمان پاتمه چوق پاته پاتیق پاخال پاختک
 پاخته پادشاه پارچه پارقراماق پاسکینه پاقا پقا پاقلان پاک پاکیزه
 پالاماق پالتو پایپاق پتوماک پچاق پنخته پرده پرهیز پست پسه پشه
 پشیمان پشین پل پلات پلاو پلم پی پله پناه پوت پوتاق پوتلا
 پوتون پور پورچاق پوست پوش پی پیاده پیاز پیاله پیت پیشانه پیغمبر .
 افتاب فارسی فاسق فال فانوس فانی فتنه فدا فرشته فرصت

فرق فرقه فرنگی فریاد فصل فقرا فقط فقیر فلاق فلوق فلان فلغل
فور فهم فیل توفیق .

۲۱

پالتو آخوند و سپورکی آخوند ایرته یازدا تراک پوتلا
چیقارادورغان وقت دا اوزون سفر کا چیقتی . اوتاک پایپاق نی سالیب
پیاده یورور ایردی . بر مچاق پلات دین ایتکان بر چاقماق بر پیاله باشقه
پارچه پرات اوشاق نرسه لار و آرنه پل الغاچ چیقتیلار . بر کون پشین
بیلان پاییلار اولتورادورغان بر یر کا یتیلار . شو یرده قونوب بر پاقلان
سویدوروب پورچاق و پیاز الیب بر پلا و ایتوروب یدیلار . پوتون کیچه
پشه پیت خفه قیلیب ایچی نی پشوروب اوخلاغالی قویمادی . سپورکی
و پالتو آخوند پیشانه لارینی اوروب پای نینک کی دا قونغانیغه پشیمان
بولدی . - بای بر پاتمان یر کا کبز تریب چیققان پاخته نی جیق پلغه
ساتیب دور . پاتمه چوق چولده و پقا ساسلیقدا یورادور . اطپات
پات پایغلیققه پایب قالادور . کوزیکا پرده توشوب قالغان ایردی
پلم پی دین چیقونچه لیک یر کا یقیلیب توشتی . پاکیزه کونکل لوك آدم
بهشت ده خدانی کورادور .

آفتاب بار وقت دا فانوس لازم کلایدور . فاسق آدم نینک
کونکلی پاک ایماس . فانی کوز فرشته نی کورالماس . - فلان

یردین اوتسام فلاق فلوق بر اون ایشتیب قالدیم فهم بیلان بر دانک کا
 قایللاب باقسام بر مونچه آدم جمع بولوب دور فال باققوچی بر آدم فال
 باقیم اولتورادور. اول کشی امیر فقراسی بولوب فارسی کب قیلادور.
 کتابیدین بر ایکی فصل او قوغاندا فتنه قیلادورغان بر آدم پیدا بولوب
 خلق نی قوزغوغالی قویتی. خلق بوزولوب ایکی فرقه بولدی. آوروپا
 نینک خلقی نی فرنگی دیرلار. سیز بر فیل کوردینکیزمو؟ فیل بار
 یورت لار غه بارغالی فرصت تاپمادیم. فقیر نینک فریادینی خدایم
 انکلاب توفیق برادور.

ت نینک آوازی

ترکی زبانیدا ت نینک آوازی بار ایکی حرف ایشلاتیلادور
 یعنی ت بیلان ط. صاف ترکی سوزلارده ت ایشلاتیلادور. یات
 سوزلار نینک بعضی سیدات و بعضی سیدات ایشلاتیلادور.
 ات تا تاپان تات تار تاتلاماق تاتیماق تاج تارتوق تاریخ
 تازا تاسمه تاغار تاقا تاکا تامغو تانکاتماق تانک اتماق تاوالاماق
 تهراماک تخت تخسه تروغ تره تریق تریماق تعالی تعظیم تعلیم تغا
 تقصیر تکمه تکورمن تکیه تلاش تلیپک تمشیل تمور تنکری
 توزوک توغاج تومشوق تویماق تیماق تیز تیزا تیل تیوه
 تیلماق تیلاماک

طاچكە طالب طاناب طاوس طاوشقان طايفه طبيب طبيعت
طرف طريق طعام طلا طلاق طلب طمع توطى طول طويماق
طهارت طيار احتياط احاطه آط باطل باطن بطن بساط رابطه
رطوبت شيطان عطا عطر عطيه قطار قطب مطلق .

۲۲

منينك تغام تونه كون تانك اتقاندا تكورمنكا بر تاغار بغدادى
اليب باردى . بر تريغليقدا بر قىرى آدم تاوالاب تورادور . اوغلى
تروغ آطى نى تاقالاتغالى بازارغە كتيب بارادور . داداسى تيز
باريب كلينك ديدى . اخشام باشيم نى تكيه كا قويسام ير تبراكانى
منكا معلوم بولدى . پادشاه باشيغە تاج كيب تختيدا اولتورادور .
فقرا لارى انكا تعظيم قيليب تارتوقلار كاتتورادور لار . پادشاه نينك
تامغوسى بار بر خط منينك قولوم دا بار . تيليم تامغاقيم غە
چاپلاشقوديك اوساب قالديم . يردە تاتلاب قالغان بر پارچە مور
تورادور . بر قارغە تومشوقيدا بر تيزانى كوتاريب اوچوب كتيب
بارادور . كتمان چاپيب يرېم نى تريم نى . خدای تعالى نينك بر كتى
بيلان آشليق كىنكرو بولادور . قيش وقتيدا تىلپك كياميز
طاچكەده بر طبق سوت تورادور . يونس طبيب نينك ايكى
طاوسى و ايكى تاغ طاوشقانى بار . اوقوب علم طلب قيلغوچى

طالب آنا دور . طعام دیکان هر آدم غه لازم لیکن طمع دین احتیاط
 قیلماق کراک دور . شیطان هر خلق هر طایفه و هر آدم نی باطل
 ایشلار غه باشلاغالی همیشه طیار تورادور . بر طول خاتون اون طلاغه
 الغان بر توطیغه مینیب کلمدی . عطا خان بو کون طهارت قیلیب
 تورسام یر نینک تبراکانی نی طویدوم دیب ایتی . بو کشیلار بیلان
 رابطه میز یوق . بای باغی نی تورت طرف دین ایکیز تام برله احاطه
 قیلیب ایچیده یته قطار عطر کل تریب دور . قادر مطلق هر یخشی
 عطیه نی آدم لار غه برادور اول آدم لار نینک باطندا کی ایشلارینی
 هم روشن کوروب طریقه لاریمیزی بیلادور . قطب یولدوز
 مشهور بر یولدوز دور .

س نینک آواز لاری

بولک زبانلاردا آوازی باشقه باشقه بولغانی بیلان ترکی زباندا
 ث س و ص نینک آوازی تخمیناً اوخشاش بولادور . س صاف
 ترکی سوزده کلادور و ث بیلا ص عربی سوزلارده کلادور
 عربیده س نی هم ایشلا تورلار .

نابت نانیه ثلث ثنا ثواب ثور .

اسان اسباب اسحق اسکندر اسکنه بس تقسیم پست

توسماق جسم دسترخان رسول سابون ساعت سالتانک سحر

سرکه سفر سفیل سئە سلطان سورنای عسکر عسل غسل قیسقە
 قسم کسئل مسافر مست مسجە مسکە .
 اصل اصلا تقصیر حصه خالص خلاص رخصت صاجب
 صادق صاف صالحا صبح صبر صحرا صحنه صدف قصد صراف
 صرف صغیر صغه صلح صندال صندل صندوق صورت صوفی
 عاصی عصا فرصت قصاب قصد عصیان

۲۳

ثور آیدین تارتیب ثابت آخوند اسکندر بیک نینک قاشیدا
 توروب دور ایکان . بر ساعت اتمیش دقیقه بردقیقه اتمیش ثانیه
 بولادور . یکرمه دقیقه بر ساعت نینک تلمشی دور . خداغه حمد و ثنا
 بولغای که اول ثواب ایشلاریمیز اوچون ایماس بلکه اوز مرحمتی
 اوچون بیز کائنات برادور .

یغاچی پالتو اسکنه و باشقه اسباب لار ایشلاتادور . اسباب
 لاری نینک بسی تولا ایئیک دور . اسحق آخوند ایکی اوکاسیغه سکر
 آلمه نی تقسیم قیلیب بردی . بو کون بر چارک سابون الیب قویدوق .
 ایکیز پست یرده مانکماق آسان ایماس . بو ایشقه قولوم قیسقه
 کلادور . آدم نینک جسمی و جانی بار . سلطان نینک عسکری یولنی
 توساب توردی . توردی آخوند سورنایچی کسئل بولوب دور . سالتانک

بولوب کلدیم ایرته سحر سفر کا چیقامن. دسترخانیچی مسکه غسل و
سرکه الیب کلیب قویوب دور. مسحه نی ایتیپ برکان اوستانی
قیچقیرینکلار اویبی سفیل توبیده دور. كوك سله یور کا کان آدم
کیم دور. اول هندستاندین کلکان بر مسافر دور.

کونکلی صاف کمرسه صادق و راست دور. عاصیلار
یمان ایش قیلغالی قصد قیلادورلار. عصیاندین و هلاکت دین خاص
خدادین باشقه هیچ کیم بیزنی خلاص قیلامایدور شونینکغه
آدم نینک قدرتی اصلا یتمایدور. بو کون خالص سودین باشقه نرسه
کالیمدین اوتمادی. رخصت برسه لار صحراغه چیقار ایردیم.
صابر صرافدین بش پارچه صدف الیب یانیمداکی پلومنی صرف
قیلدیم. پادشاه بر صوفی نینک صورتیده بولوب عصاغه تاینیب
صدقه تیلاب صغیر فقرالاری نینک احوالی نی کورکالی چیققی.
بر کیچه بر صفه دا اوخلاب صبح دا یولغه چیقسه نهایت
صاحب جمال بر بلانی کورادور اول بلا بر صندوق نینک توبه سیده
یغلاب تورادور. پادشاه قایلایسه بلانینک الیدای بر اولوب کتکان صالما
تورادور. بلا پادشاهنی اصلا تونومای: ای اکا بو جانور منی چاقادور
تولا قورقامن دیب ایتی. پادشاه: ای بلام قورقمای صبر قیلینک بو
جانوردین من سنی خلاص قیلای دیب صالمانی تاشلاب اتی. بر

فرستدین کین بلا کولوب رحمت اکادیب صدوقدین
توشوب یوکوروب اویکا کیریب کتی

ز - نینک آوازی

ز بیلان پتویدورغان سوزلار

ز - نینک آوازی صاف ترکی سوزلارده همیشه ز دیکان

حرف بیلان پتولادور بعضی فارسی عربی سوزلارده هم
ز بیلان پتولادور .

آز آزاد آزار از کال ازمایش اغیز اوز اوزاتماق اوزماک
اوزوک اوزنکی اینز بازار بیز بوغاز بوغوز تاز تازا ترازو توز
توزاق توزغاق توزوک تیز تیزا جزا جزیره جنازه خزینه خوراز
رزق زادی زاغرا زاک زاکون زانکلا زاود زبان زبور زحمت
زخم زراعت زردک زردوال زر کر زغیر زکات زکام زمان زمین
زنبیل زنجبیل زنجیر زندان زنکی زور زی زیان زیریکماک
زیلچه سیغیز سکز سوز سوزمه عزیز غاز غزل قازناق قزان
قزل قوبزاق قیز قیزیق کیز کپسیز کزر کزاک کوز کیکیز
لازم مزمور موز موزای نازوک هر کیز یاز یازماق یازی یالغوز یوز

بش جینک توزنی ترازودا تارتیب بردیم. اوزوم بازاردین ایکی

جينك اوزوم آله باغ زردك اوچ سر زنجييل بر زردوال و ياريم چارك
 توزغاق اليب همه سيكا بر سر ليك تيزا برديم . زر كر نينك اوغلي
 تورت مثقال زاك اون كز قزل بوز بر سوزمه بر كيكيز بر زيلچه و ايكي
 جينك كزك الدي . روزي آخوند نينك حويلي سيدا سكر سمنز
 موزاي توقوز غاز بر ايكي قوزي و بر خوراز بار دور . بو قيز بلا
 نهايت كپسيز ايكان اول عاجز ديوانه ني زانكلا قيليب قولوم داكي
 اوزوك ني سيزكا براي ديب تانكلادي . اول بيچاره قولي ني اوزاتسه
 بلا اوزوك ني برماي كولوب قاجيب كتي . يمانليق قيلغو چيغه خدای
 تعالی جزا برماي قويمايدور . بو كشي زاغرا ناندین باشقه بر نرسه ني
 زادي عمايدور كزك و انداغ نرسه لارني هر كيز اغزيغه المايدور .
 اي بلام ازغنه قوبزاق دارچين منكا لازيم بازار دين اليب كل . يازيدا
 عزيز باي نينك كنكرو زميني بار دور بو يازدا زراعت ني نهايت
 كنكرو قيليب دور . زي یرده كبز و زغیر انچه اوبدان بولمايدور .
 تام لارني كوك سغز بيلان سوو اب دور . كوزديكان نازوك بر نمه دور .
 بو كيچه موز توتوب دور . او كام ني كلسون ديب خط يازديم . زبوردا
 بر يوز اليك منمور بار . خدادين تولا ازمايش قيليديم . اول غيب
 خزينه سيدين رزقي ني همه كا برابر يتكوزادور . زنداندا ياتيپ زنجيرده
 باغلاغليق كشي ني آزاد قيلدوق . اطغه بوغاز برمادی . زاود دين بر

قزاق نى اليب كليب قازناققە كومتوروب قويدى .

ز- نينك آوازي

۲ ذ ض ظ بيلان پتولادورغان سوزلار .

ذ ض ظ ديكان حرفلار تركى تيليدە ايشلا تيلادورغان عربى فارسى سوزلارده پتولادور . بولار نينك آوازلارى عربى زباندا تمام باشقە باشقە بولسە هم تركى زباندا همەسى نينك آوازي ز نينك آوازيغە اوخشايدور .

آذينه تذکره خدمت ذوالحججه ذوالقعد ذهن عذاب
غذا کاغذ معذور عذر

ارض بعضى حاضر حضرت حضور خضر راضى
رضا ضامن ضبط ضد ضرب ضرر ضرور ضعيف ضمير
ضيافت عرض غضب فرض قاضى قبضيت قرض قضا معروض .
اظهار انتظار تعظيم ظالم ظاهر ظلم ظلمت ظهور
عظيم لحظه مظلوم منتظر ناظر نظام ناظيم نظر
نظم واعظ وعظ

آذينه كونى ابراهيم شيخ نينك خدمتكارى سليمان بر تذکره
كتابى نى اليب كليب بردى . اول كتاب نى شيخيم اوزى

ذوالقعد و ذوالحجه آی لاریدا پتوب طیار قیلیب قویغان ایردی .
 کاغذینی بر ختنلیک ایتکان ایکان . بوک ذهنیم کا توشمادی عذر
 کاتور دوم و آخونوم معذور توتی . بو کون هیچ غذا یهای تولا
 عذاب تارتیب کتیم .

عرب تیلیده بر پارچه یرنی و هم تمام یر یوزینی ارض
 دیدورلار . بعضی آدم لار حضرت خضرنی تاپتوق دیب ایتورلار .
 اول ضعیف خاتون قرض الغان کشیکا ایتی پلومنی برماسانکیز قاضی
 آخونغه عرض توتامن اینیک حضوریدا منی راضی قیلاسیمز .
 ای اوکام بو ایشنی قورقمای قیلینک ضرر تارتسانکیز من ضامن
 بولامن . بو حسابنی ضرب قیلیب سانانک . آدم لار منکا هر قانچه
 ضدلیق قیلسه هم بو ایشنی قیلماق خاص منکا ضرور دور . منکا
 فرض بولغان ایشنی بجا کاتورماسام خدانینک غضبی اوستوم کا
 کلا دور . تولادین تولا دعا سلام اداسیدین کین معروض اولسکه
 قاضی آخوندینک ضیافتیده ایتقان سوزومنی یادینکیزدا ساقلایسیز
 اوز نفسینکیز کا ضبطلیق قیلغیل . ضمیرینکیزنی پاک توتقیل قضا
 اوقی چان تکادور بیلماسیز . اعلائی علیینده خداغه جلال
 یر یوزیده سلامت و آدم لارکا خوش رضا بولغای . اوز
 عاجز لیقیزنی بلیب تواضعلیق بولالی .

خداى تعالى مقدس كىتاب لاردا اوز ارادهسى نى اظهار قىلىپ دور. انىنىك غضبى آدم لارنىنىك حق سزلىقى اوستىبىكا آسماندىن ظاهر بولادور ليكن انىنىك عظيم مرحمتى عادل لار اوچون ظمهورغه كالادور اول حاضر ناظر دور و انىنىك نظرىدىن هيچ ظلمت داكى نرسه ياشورولمايدور بر لحظه آرام و يا اويقوغه حاجتى يوق دور ظالم لار ظلم قىلسه لار اول انتقام الادور ليكن تواضعلىق و عاجز لارغه مرحمتى چونك دور. مظاوم دىن اير كشى نى اولوغ سانامايدور همه انسان انىنىك نظرىده برابر دور لار. پادشاه لارنىنىك و اولوغ لارنىنىك نظام لارى يوت كالادور ليكن خدا نىنىك امر لارى ثابت تورادور لار. ناظم لار و واعظ لار نظم و وعظ لارى بىلان خدا نىنىك على صفت لارىنى بىان قىلسونلار و همه بنده لارى انىنىك عظيم لارىنى بجا ككتوروب انىنىك جلالى نىنىك ظهورىغه انتظار توروب بجا تيغه منتظر بولسونلار.

اورولادورغان حرفلار

اسم - صفت - فعل

اسم دىكان بر نرسه نىنىك نى ايكانى نى بىلدورادورغان برسوز دور.

مثال: بلا كىتاب.

صفت دىكان بر نرسه قانداغ ايكانى نى بىلدورادورغان برسوز دور

مثال: چونك كچيك اوبىدان يىمان
 فعل دىكان اسم نىنك بارەسىدىن بىر نەنى معلوم قىلادورغان
 بىر سوز يعنى بىر كىم نىنك يا بىر نرسە نىنك قىلغانى نى يا بىر نە نىنك
 واقع بولغانى نى ايتىب برادورغان بىر سوز دور. مثال: (آخوند)
 اوقويدور (بلا) كىردى (يامغور) ياغدى.

اسم صفت فعل دىكان سوزلار بولسە يا قاتىق و يا
 يوشاق بولا دور. مثلاً نان - يىمان - ايتماق دىكان سوزلار قاتىق
 بولا دور. و كول - سمر - كلك دىكان سوزلار يوشاق بولا دور.
 اسم لار نىنك ايكى تصرىفى بولا دور. قاتىق سوزلار اولقى
 تصرىفغە يوشاق سوزلار ايكنجى تصرىفغە كلتورولا دور منامونداغ:

ايكنجى تصرىفى

اولقى تصرىفى

كول

مرفوع صورتىده نان

كول نىنك

مضاف اليه ،، - نان نىنك

كولكا

مفعول اليه ،، - نانغە

كول نى

مفعول به ،، - نان نى

كولده

مفعول فيه ،، - ناندا

كولدىن

مفعول عنه ،، - ناندىن

مونىنكدىن كورورمىز كه اولقى تصرىفغە موافق مفعول اليه يده

- غە سوز كا قوشولادور و ليكن ايكنىجى تصريفىغە موافق
 - كا قوشولادور. مفعول فيه يىدە اولقى تصريفىغە كلتورولكان
 سوزلار كا - دا قوشولادور و ليكن ايكنىجى تصريفىغە كلتورولكان
 سوزلار كا - دە قوشولادور.

اسم نىنك آخرقى حرفى چ، خ، ش، غ و يا ق بولسە اولقى
 تصريفى نىنك مفعول اليه يىدە غە - نىنك اورىغە - قە قوشولادور.
 مثال: شىخقە تاشقە - باغقە - اوققە ليكن ارالقيقە ي ياكە - لار
 توشسە - غە قوشولادور مثال: باغىغە - اوقىغە - تاشلارغە

۲۶

تونه كون دريانىنك بويىداكى بولاققە تماشاغە باردوق. بولاق نىنك
 بويىدا بر بقال اوروك ساتىب توردى بىز اوروك يىكالى
 اولتوردوق يىب بولغاندىن كىن صادق آخوند ايكى مئقال لىق بر تنكەنى
 چىقارىب بردى بقال تنكە نى اليب اول تنكە كا اندىن صادققە
 قايلاب تنكە جا مكى دىب تاشقە اوروب باشىغە سوروب باقتى اندىن
 راست ايكان دىب غلە كا ساليب قىرق پل ياندوروب بردى. يانىب
 كاشىمىز دە قادر آخوند نىنك ىرى بىلان باردوق اوتوب كىتسەك قادر
 آخوند اوزى چىقىب باغقە كىرىنكلار دىب قچقىردى. انىنك باغىدا
 سوي نىمايت تاتلىق چوهور بر قودوق بار ايكان. بلالارىم قودوققە

توشوب كتماسون ديب چوره سييكا ايكييز بر واردك قويوب دور.
 بو چرخقه قانچه بردينكييز؟ چرخقه ايكي مشقال و بوتله سيخقه
 الله تنكه اوتوز پل برديم. بر مونچه قارغه چونك قپاق تراك نينك
 شاخلاريغه قونوب دور.

بر اسم ويا بر صفت نينك آخرقى حرفى ق بولسه و شو
 سوزكا - لوق - ليق ياكه - راق قوشولسه مذكور ق غ غه اورولور.
 سوز نينك آخرقى حرفى ك بولسه و شونينكغه لوك - ليك ياكه - راك
 قوشولسه شو ك گ كا اورولور. مثال: ايسىغليق - اوچوغراق
ايتيگليك كچيگراك

ليكن اسم ويا صفت بر هجاليق بولسه اياغيدا كى ق ياك
 اورولماي تورادور. مثال: اوقلوق توقراق توكلوك كوكراك

مونينكدين چرايلىغراق جاي كوردونكييزمو؟ بو جاي
 راست چرايلىق دور ليكن يازينك ايسىغليقى و قيش نينك ساوغليقىغه
 پايسز ايكان من سو يوقلوقيدين زراعت قوروب كتى. قاردين
 اقراق نرسه كوردونكييزمو؟ كورماديم ليكن قيامتدا عادل لار قاردين
 آق و پاكراق بولورلار. پاكيغقه و حقيغقه خوشى باردور. اول هم

بىلادور كە حق تعالى غە ياروغلوق و قرانكغولوق برابر دور و
 پنھاندا قىلىنغان ھەر فاسىغلىق انكا اشكارادور ناحقلىق قىلغۇچى
 بركت تاپمايدور. ايشيك ايتىكلىك و بلا اويدە اوخلاغلىق دور. بو
 چونك عمارتدە كىم اولتوروغلوق؟ شو عمارت عثمان باي نىنك كى دور
 ليكن اوزى باشقە يردە اولتورادور و موشو اويدە بر
 قوشنىسى اولتوروغلوق دور. قورقمای كىرىنكلار ايت باغلاغلىق
 تورادور. بر قولتوغلوق اوتون اليب كلينك چاي قاينايب اىچالى. بو
 يردە بر چوكون قايناغلىق سو بار دور. يىخشى بولوب دور دوكاندىن
 سو قوغلوق قوبزاق دارچىن اليب سالينك جيقراق سالسە لار بولور ايردى.
 بوتوبروك مايماق تورادور تىكراك قويوب قويونكلار. بو قرى كشىكا
 يومشاغراق بر نان نى برينك. ايكي جينك سونكا كلينك كوشت بازار
 دين اليب كل. قارغە تومشوغلوق و اط كومشـارلىق جانور دور.
 بوزوغلوق قىلادورغان كشى نينك حالى آخرى يمان بولادور. يمانلىق
 قىلماغلىق بىلان كشى اوزىكا ھمە ھمە دين چونك زيان قىلادور. چاي
 قىزىغراق بولسە اىچكالى بولمايدور.

فعل لار نينك ھم قاتيق ھم يومشاق تصريفى بار دور بر قاتيق
 فعل يلايزى نينك آخرقى حرفى چ ش غ ق بولسە و شو حرفغە

غ بیلان باشلايدورغان بر هجا قوشولسه اول غ ق غه اورولور . فعل
 یلدیزی نینک آخرقی حرفی غ یا ق بولسه شو حرف تولا وقت
 قوشولادورغان ق بیلان بر حرف بولادور و توبه سیکا تشدید دیکان
 نشانه قویولور . مثال : اچقان اچقالی اشقالی توغقان توقان توغقالی
 توقالی سققان سققان سقالی .

۲۸

قاین ایتی من برادریم نی باقالی الدیم مو؟ الیب قاچقان آطنی
 توتوب کلینکلار . هم اشقان پارچه نی ییغیب قویونکلار . کاروان
 دو اندین اشقان مو؟ حاضر اشقالی تورادور . بو کشیلار بر توقان مو؟
 تور تولان بر توقان دور ینه بر آدم اولار بیلان توقان ایماس . باغقه
 کیر مامسینز؟ . ایت دین قورقان اوچون کیر المادیم . بغدادی نینک ینکی
 چیقان باشلاری الا بولوب قالیب دور . بو آدم تولا عاجز دور یوغان
 کییم لارینی سقالی کوچی یتمادی . کتمان نی کییم سوقان دور؟ . کریم
 آخوند اوستا سوقوب بریب دور . او قوغان سوزنی سیز او قان مو؟ .
 اوقتوق شونداغ پتولیکان دور: ابن الانسان ازیقانلارنی دعوت
 قیلیب قوتقازغالی کلیب دور .

د ت کا اورولادورغان حالتلار

بر فعل یلدیزی نینک آخرقی حرفی ب ، پ ، ت ، ج ، چ ، خ

ش، ق، ك بولسە فعل تەصرىفەگە كەلتۈرۈلسە ماضىيە صور تىدە مذكور
 حرفلارغە قوشۇلادورغان د ت كا اورولادور مثال : قوپتوم ،
 اچتېنك ، اشتى ، چىقتوق .

فعل يىلدىزى نېنك آخرقى حرفى ت بولسە ايكى ت بر بولادور
 و بعضىدا اول بر ت نېنك توپەسىكا تشدىد (س) قوپولور مثال : ياتى
 ياتى ، يمتوك

۲۹

يونس اخوند صحراداداسى نېنك بر حويلى سىدا چونك بولغان
 ايردى . بر كون دادام بيلان بىلە شھر كا باراي دىب تانك انار وقتىدا
 قوپتى . داداسى ايتىكە اى بلام كىچە دە قاسىق بوران چىقتى . بوران
 باغ نېنك المە لارىنى تو كوب اتى سن بر سىد اىب المەنى تىرىب قوپونك
 دىب ايتى . يونس المە لارىنى تىرىب اىب او بدانلارىنى بازارغە اىب بارىب
 ساقاق او چون اوسكانكا تو كتى و قورت يكانلارىنى قاق قىلماق او چون
 او كىزە كا اىب چىقتى . اندىن كىن قاوغون كاجوالارى بيلان المە
 اوسكانلارىنى داداسى نېنك ايشاك لارىغە ارتى اندىن داداسى نى
 قچقىردى و ايكىلاسى يولغە چىقىب كتى . شھر كا بارغاندا توختە چونك
 نېنك سىرايىغە توشتىلار . همە قاوغون المەنى بر حيانكشكا قرق التە نكە كا
 ساتىلار . الماسىدا اول آدم مىوھنى و قاوغوننى تاتىب باقتى . يونس

آخوند اول ایشاک لاری سوغاریب اوبدان باقتی اندین قادر بیک نینک
 آطی نی بردم توتی کین باشقه بر بلا اول آطی یوتالاب یوردی .
 آط بر نرسه دین ه-و کوب اوزوب ساراییدین چیقیم قاچتی بیک
 ک-کانده آطی یوتالا کان بلانی توتوب اچیغیدا یمان سوقتی . آط
 تاپیلغاندا بیک بر مونچه توالاغاندین کین کناهیینکدین اوتوم دیب
 چارپایدا اولتوروب چای ایچتی . لیکن تیاق یکان بلا اوزون وقت
 یغلاب اسادیب بر بولونکدا یاتی . کین سرایبان خاتون ایشیغان
 یرلاریکا تخوم نینک ساریقی نی سورتی . یونس آط مندین قاچماغانی
 یخشی دیب تولا خوش بولدی .

تاشلانیب کتادورغان حرف صوتی

بعضی زیاده هجالیک سوزلار کا بر حرف صوتی قوشولسه
 اول سوز نینک آخرقی هجاسیدا کی حرف صوتی هم خطدا هم کیده
 تمام تاشلانیب کتادور . مثال : اوغول - اوغلی کونکل - کونکلوم
 بورون - بورنیغه مغز - مغزی .

اغیز دیکان سوز بولسه بعضی ملالار اغیزی و بعضیلار اغزی پتورلار .

دادام نینک اورنیدا ایمدی من تورامن منینک اورنومدا بر
 وقت اوغول لاریم تورادور . توخته بای نینک اوغلی اییکه

سنگل لاريم الديرزداكى عيدغە كىلادور . چونك سنگلېم اقسوداكى
 موئن بيك نينك قوليدا و كچيك سنگلېم مرالباشيداكى قوتلوق
 باي نينك قوليدا دور . نە ايشقە توچكوردونكىز ؟ بر چيپين بور نومغە
 كيريب الدير نينك اوچون توچكوردوم . اى بلالار بو اوچكەلارنى
 چاقينكلار مغزلارنى بو چاغە سالينكلار . شفتالونينك مغزى اچيق دور .
 يخشى اوروك نينك مغزى تاتلىق . مقدس كىتابدا بو سوزنى او قودوم :
 كونكەونكىز بى آرام بولماسون خداغە ايشانينكلار منكا هم ايشانينكلار .

حرف مجرور نينك الدير اى قوشولادورغان سوزلار

بر اسم نينك آخرقى حرفى آوازى اوزون بر حرف صوتى
 بولسە و شو اسم كا بر حرف مجرور يعنى - يم - وم - م - ينك
 - ونك - نك - ي - سى - يميز - وميميز - ينكىز - ونكىز - نكىميز
 قوشولسە حرف مجرور نينك اولقى حرف صوتى سى ي بولادور و
 شونداغ اسم كا سى نينك اورنيغە ي قوشولادور . مثال :
 (كول نينك) سويى ، (خطاي نينك) لىي ، خدايميز ، دعائم .

هيچ طبيب بو كسل نينك دواينى بيلمايدور مو ؟ خديمدين

باشقه دوايى نى بيلمايدور. خطايم چونك دور اينك اوچون جفايم
 نهايت اغير دور ديب ايتمى. بو تنكه نينك راستى بار جايى هم باردور.
 شوير نينك بر مويى قرق سر كا ساتيلا دور. اول كشي نينك مدعايى
 نمه؟ اينك اعلايى يعنى مرتبه سى اولوغ بولغاي. اقتدايميزنى انكا
 كاتورايميز اول بيز نينك مقداميز بولا دور. بيز كا جاني نينك
 فدايى بيلان حدسز محبت كور ساتكان ايكان اينك رضايمغه هر نمه
 قيلساق شكر ادايميزنى تمام قيلالمايميز. بو دنيايم اسقاتمايدور.
 خواه كدايى بولسه خواه اوليايى بولسه منكا منفعت بتكوزالمايدور.
 همه انيمايميز خطالاريميزدين بيزنى پاك قيلالمايدور لار ليكن
 اولار قيلالمايدور غانى نى خدايميز قيلالور. رزق غذايميزنى اول
 برادور دعايميزدا كهال لاشيب قالماغايميز

ينه اوتى اي خدايم

عمر و م كا بر قوشقان كون

سنكا بولغاي حمد ثنايم

بركان توفيقينك اوچون

ايتيشى و پتوشى باشقه باشقه بولغان
 عبارهلار و سوزلار

فعل نينك ماضى غير تمام و ماضى فى الماضى ديكان

تعبىرلارنى مىثلاً قىلور ايردى و بولوب ايردى بىر عبارە شىرطىدا تورسە
 و ياپات پات بولوب تورغان يارسىم بولغان بىر نىرسەنى ايتىپ بىرسە
 ايتىشى پتوشىدىن باشقە بولادور. مىثلاً بولور ايردىنى دىشىدە
 بولوتى قىلىپ ايردىمىنى قىلىتىمىم و قىلماس ايردىنى قىلمىتىمىم
 دىب ايتورلار.

۳۲

نقد پلوم بولسە شىبو اطىنى الور ايردىم. ايلكارى شونداغ
 خيال قىلغان بولسانك اوتكان يلىغچە يتكودىك پىل اشونوب ايردىنك.
 البتە اشونور ايردىم شونى خيال قىلغان بولسام. بو يىل ياركىندا
 باراسىزمۇ؟ بارور ايردىم اما پلوم كىچىنلىك قىلادورغاندىك تورادور.
 دادام ھىم انچە يىخشى ايماس انىك بىلان تورسام اوبدان بولور
 ايردى. مىنكا دىكان بولسانكىز تونە كون شىردىن دارو الغاچ كلور
 ايردىم. وقتىدا سىب قىلغان بولسانكىز انداغ يىمان بولوب كىتماس
 ايردى. اى دادام اوروك ىر ايردىم. يانىم دا پىل بولسە اىب برور
 ايردىم. مىن تولا اوروك ىسام قورساقىمىنى اغرىتور ايردى. بولتور
 خىلى جىق اوروك ىسام سىنكار ايردى بو يىل انچە سىنكىمايدور.
 اوتكان يىل باغدىن تولا يىمىش لار ساتار ايردوك بو يىل بوران قاقىب
 ايتىدور انىك اوچون بىر كىتى چىقمادى. اكام بوكون كلور ايردى

ليكن كلور مكي كلما س مكي من بيلماسمن. بالدور هر هفته ده
بر ققيم كلور ايردي منا ايمدي ايكي اوچ هفته ده بر مرتبه
هم كلما يدور. يامغور ياغادور غاني ني بيلسام هر كيز بارماس ايرديم.
انام نينك كسلي ني بيلسام هر قايداغ قيليپ بارور ايرديم.

بعضى سوزلار نينك ديشيده ق غغه يا خغه خ قغه يا
غغه ب و غغه يا م كا د ت كا ن م كا اورولادور. شونداغ كه
مثلاً تقدير تغدير اقليم اخليم مقدور مغدور دهقان دهقان چرخ
چرق خزينه غزينه الباستى الواستى كباب كواب جابان جاوان
بخنه واخنه آباد آوات يد يت مضبوط مضبوط چمبر چمبر ايتيلادور
۳۳

عبدالله خان ايتى خدانينك تقديرى بيلان يته اقليم ني كوروب
كلديم. ايمدي بو يورت دا توروب دهقانچيلىق قيليپ عمر اوتكوزاي.
چرخ ايكرا دورغان خاتون ايتى احواليم قالماي قول پوتوم نينك
مقدورى يوق. تولا خلق جن الباستيدين قورقادور ليكن هيچ كيم
جن الباستى ني راست كوركان ايماس. اي بلام جاباندين
قزل مرچ قرامرچ و فلفل اليب كلينك كباب طيار قيليپ ييلى.
بو مضبوط پلمپي نينك اون ايكي بخنه سى باردور. نه يردين
كلدينكلبز؟ ينكى آباد دين كلديم. ينكى آباد ديكان يورت نينك همه

يرلارى تىخى آباد بولغان ايماس . بو تونك نينىك چنبرلارى بوشاب
 قالىب دور يغاچى چينكىتىب قويسون . اويكا كيرسام عجايب بر يىد
 مىكا معلوم بولدى . بوراب باقسام ساسىب قالغان چمغور نينىك
 بويى ايكان

حرف سازلىق قاعدەلارى

عربى زبانددا و هم باشقه تركى تىل لارده هر سوزدا بر بريكا
 قوشولماقى ممكن بولغان همه حرف لارنى قوشوب پتورلار ليكن الله
 شمر نينىك تركى سيدة قديم زماندىن تارتىپ شونداغ قىلمايدورلار .
 بو زبانددا تعين توختا تىلغان حرف سازلىق قاعدەلار يوق دور . بىز توبنده
 بيان قىلادورغان قاعدەلار اوبدانسراق ملالار نينىك پتويدورغانىغە
 موافق كلادور .

- ۱ . نينىك دىكان حرف جر هيچ وقت انينىك اليدا تورادورغان
 سوزكا قوشولمايدور مثل : باغ نينىك
- ۲ . عربى سوزلار نينىك آخرقى حرفى بولسه و شوى نينىك
 آوازي الف نينىك آوازي بولسه شونينىك كىنىكا بر نرسە
 قوشولمايدور . مثل : تعالى غە .
- ۳ . تركى سوزلارده ايكى ل بر بريكا قوشولمايدور . مثل :
 كسل ليك .

٤. ه حرف صوتی بولسه انينك كينيكاً بر نمه قوشولمايدور .
 مثال : ميوه ده ديوانه كا (هيچ وقت ميوه ده يا ديوانه كا)
 ٥. ليكن ه حرف ساكن بولسه كينيكاً كادور حرف صوتيغه
 قوشولادور . مثل : پادشاهيميز (ليكن پادشاهغه) هيچ وقت پادشاهغه .
 اللهغه بر نمه قوشولمايدور . مثل : اللّيم .
٦. م بر اسم نينك آخري حرفی بولسه انينك كينيكاً حرف
 ساكن قوشولمايدور ليكن حرف صوتی كاسه قوشولادور . مثال :
 قوم دين - قوميدين .
٧. نى ديكان حرف مفعول به انينك اليدا تورادورغان حرفغه
 انچه قوشولمايدور ليكن اليدا تورادورغان و باشقه حرفغه
 قوشولماغانى غه قوشولادور اكر شوى حرف صوتی بولسه ليكن
 حرف ساكن بولسه انكا قوشولمايدور . - نى انينك اليدا يالغوز
 تورادورغان س و ش غه هم قوشولادور . مثال : توپنى -
 قيلغانىنى - دردينى - باينى - توينى - مقدسنى - توشنى .
٨. سى ديكان حرف انينك اليدا يالغوز تورادورغان حرف
 صوتی بولغانى غه قوشولادور باشقه نرسه كا قوشولمايدور .
 مثل : قريسى .
٩. كه ديكان حرف انينك اليدا تورادورغان حرف صوتی

بولغان ى غە قوشولادور باشقە نەمە كا قوشولمايدور . مثل ايتىكە .

۱۰ . تولاراق ملالار - غە - كا - دا - دە - و - دىن دىكان

حرفلارنى اليدا تورادورغان ت كا قوشمايدور . مثال : نجات دىسن پوت غە .

۱۱ . لار دىكان حرف انىنك اليدا تورادورغان حرفغە انچە

قوشولمايدور . ليكن (ا) س - ش غە و هم بر فعلا تورادورغان

- نك كا هميشە قوشولادور مثال : قىلماسلار - توشلار - برىنكلار .

(ب) ج ، چ ، ح ، خ ، غ ، ن يالغوز تورسە - لار

شولارغە قوشولادور . مثال : اچلار - تاغلار - نانلار .

(پ) - لار هم اليدا تورادورغان حرف صوتى بولغان ى غە

قوشولادور . ليكن حرف ساكن بولغان ى غە قوشولمايدور .

مثال : كوردىلار ، خاقانىلار ، قوىلار .

۱۲ . مو دىكان حرف انىنك اليدا تورادورغان س ش دىن باشقە

حرفغە قوشولمايدور . مثل : ايساسمو .

۱۳ . سىز دىكان حرف انىنك اليدا تورادورغان حرفغە قوشولمايدور .

مثل : پىل سىز .

۱۴ . كى (قى) دىكان حرف انىنك كىنىدىن كادورغان حرفغە

هيچ وقت قوشولمايدور ليكن انىنك اليدا تورادورغان حرفغە

برابر قوشو لادور. مثال: اویدا کی غه، بالدور قی دیک، توبنکی، اوستونکی.

۳۴

حکایت قیلیب دور لار که لقمان تولا خلققه منفعت یتکوزور
ایردی هر کشی قرض حسنه دیسه هیب کشیکا کواه لامای برور ایردی.
بر کون بر آدم کلیب مینک مثقال التون قرض الدی. بر کانده هیب
کشی یوق ایردی. بو کشی بر مایمن دیب کونکلیده ایتیپ بر قزل
لتاغه توکوب الیب کتی یولدا بر یرده راحت الیب التون بی یانیدا
قویوب اولتوروب ایردی. بر قارغنه کلیب گوشت اوخشایدور
دیب الیب قاچتی الیب بارغونچه لقمان نینک توبه سیکا کاکانده اغزیدین
توشوب کتی. لقمان الیب کورسه اوزی نینک اول کشیکا بر کان التونی
ایکان الیب کیریپ اویده قویدی. اول کشی ینه کلیب مینک
مثقال التون لازم دیدی. لقمان ینه مینک مثقال التون بردی. حالا
هم کشی یوق ایکان. اول آدم برمای دیب بر اولوغ سودین اوتوب
بارغونچه التون قولیدین سوغه توشوب کتی. ایستاب تاپالماهی حیران
بولوب قالدی. اول التون هم خدایم نینک اذنی بیلان لقمانغه یولوقتی
الیب کیریپ اویده قویدی. اول کشی ینه مینک مثقال التون لازم
دیب کلدی. لقمان ینه الیب چیقیپ بردی. اول آدم ینه یمان نیت
قیلیب یتوردی بو التون هم لقمانغه اوچراددی.

القصه تور تونجى نوبت ده اول كشي ايتيكة لقمانغه اوچ مينك
 مثقال التون قرضيم بولدى ايمدى مينك مثقال التون اليب سودا كر
 چيليك قليب تو كاناي ديب نيت قيلدى . اول يخشى نيت نينك
 بر كاتيدىن تولا منفعت لار كوروب تور ت مينك مثقال التون جمع
 قليب اليب كلدى . لقمان بو التوندىن مينك مثقال التون نى اليب
 قالغانى نى ياندوروب برب ايردى . بو كشي حيران قالدى . لقمان
 ايتيكة من سيز كا مينك مثقال التون برب ايرديم خدای تعالى اوزوم كا
 نصيب قيلدى . ينه كلدينكىز ينه بريدىم ديب بولغان واقعه لارنى بيان
 قيلدى . بو كشي خوش وقت بولوب اوچ مينك مثقال التونى نى
 اويكا اليب ياندى .

۳۵

بر كون لقمان: هر كشي قرض حسنه الله مينك قاشيمغه
 كاسون ديب منادى قيلدى . پنه بر شهردين بر كشي كليب قرض
 الدى . كين كلتوروب بر مادي . پل نى اليب كالكالى اوغلى نى ايبارور
 بولوب ايتيكة اى اوغلوم سنكا يولدا بارغونچه بر مرد كلان همراه
 بولور . انينك سوزيدىن هر كيز چيقمانك يالغوز درخت توبىده
 اولتورمانك شهر كا كير كانده بر خاتون نى كوركاتور زنه ارالمانك
 پل بار كشي نينك كى دا قونمانك ديب ايتى . اوغلى يولغه چيقيب بر

فرسنگ يول مانکيب ايردى بر مرد کلان همراه بولدى . وقتیکه بر
 درخت توبیکا يتيلار اول کشى شوندا بر ساعت ياتالی ديب ايردى .
 اوغول : دادام يالغوز درخت توبیده اولتور ماغیل ديب ايردى دیدى .
 اول کشى ایتیکه يولدا بر مرد کلان اوچرار انينک سوزيدین
 چيقمانک ديماب ايردى مو؟ مونددا توشالی دیدى . توشوب اول
 درخت نينک سایه سیده ياتيب ايردىلار بو درخت دین بر يلان چيقيب
 اول اوغولغه قصد قیلدى . مرد کلان اول يلان نی اولتوروب
 قويدى . شهر کا بارغاندین کین پلى بار کشى نينک قاشیغه
 باردى . کیچه مونددا قونونک تانکلا برای دیدى . اول اوغول
 قونغالی اوناماب ايردى . اول مرد کلان قونغیل ديب ايردى . قوندى .
 دريانينک لبيکا اوران سالیب بردى و اوزى نينک اوغلیغه بقاغه
 اوران سالیب بردى . اول مرد کلان اوغولغه ایتی اوزونککا اوران
 سالغان یرده ياتماغیل اوغلیغه اوران سالغان یرده ياتغیل دیدى .
 لقمان نينک اوغلی اندا باریب ياتی اول آدم نينک اوغلی دريانينک بويیغه
 باریب ياتی . کیچه ده سو موج اوروب اوزى نينک اوغلی نی اقيتيب
 اتى و لقمان نينک اوغلی سلامت قالدی . ايرنه سى پل نی اليب اول
 مرد کلان برله تاپشيب ايردى . اول مرد کلان ایتی ای اوغول منينک
 کینکاشیم برله اولوم دین قوتولدونک منکامه براسن ديب ایتی . هر

نمە خواھلاسانك بىراى دىدى . مرد كلان منكا هيچ نرسە كراك
ايماس دىب غايىب بولدى اول اوغسول سىلامتلىك بىلان اتاسىغە
يانىب كىلدى .

۳۶

بىر سوداگر بىر كون مېنىك طلا بار بىر خالته نى يىتوروب اتقان
ايردى . شىھر نىنىك رىستە كوچە لارىغە بىر اولامچى سالىدى . بىر
كېغىل آدم اول خالته نى تاپىب اىب اوىمىكا اىب بارىب بىر صىندوققە
سالىب قويوب ايردى . اندىن ايكاسى بارمىو انكلاشىب باقاي دىب
بازارغە چىقتى . چىقسە اولامچى نىنىك آوازىنى انكلا بىنىنىك
الدىغە بارىب يىمىتكەن خالته قايسى رنىك لىك ايردى دىب سوزدى
اولامچى خالته نىنىك رنىك شىكلى نى دىب بردى . ىنە بىر آدم مىن
تاپىب الغان خالته شىبو اوخشایدور دىب اولامچى بىلان اوىمىكا بارىب
صىندوقدىن خالته نى اىب بارىب ايكاسىكا خالته نىك شو مو دىب ايتتى .
اولامچى خالته نى تاپىب الغان آدم كېغىل كىشى اىكەن از دو تولا
سويونجى بىر سانكىز بولور ايردى دىدى . لىكەن اول سوداگر
چىنككىسىلىك قىلىب سويونجى بىر ماسلىك نىنىك علاجى نى قىلغالى توردى
خالته نى اچىب طلا نى ساناب باقىب بىر نچە طلا نى اىب دورسىن
اىب الغان طلا نى بىرىنىك دىب قىستاغالى توردى . خالته نى تاپىب

الغمان كشي آچيغى بيلان سودا كركا اور ككولوب ياندى .

۳۷

سودا كرانى الديغه ساليب هايداب قاضى آخونوم نينك الديغه
 اليب باريب عرض بولوب ايتيكة بو آدم خالتهنى تاپيب اليب ايچيدىن
 بر نچه طلايمنى اليب دور ايكان حقيقت قىليپ سوراب حقيمنى
 الدوروب بريشلاريدىن اميد قىلورمن ديب ايتى . قاضى سودا كرنينك
 نخل ليقىنى بىليپ زاست ايماس ايكانىنى اوقتى . سوراغ قىلغاندىن
 كين سودا كركا ايتى سيز بولسانكيز نهايت معتبر اصلزاده كشي
 ايكان سيز سوزونكيز البته راست دور . و بو آدم بولسه مو هم راست
 آدم ايكان اوغورلوق قىلادورغان يمان اندوه آدم بولسه خالته نينك
 ايكاسىنى ايستاماس ايردى . بو خالته سيز نينك ايماس اوخشايدور
 بو كشيكا برسه لار ايكاسى پيدا بولغونچه انينكده تورسون سيز اوز
 خالته نكيزنى باشقه يردىن ايستاب باقينك ديدى . سودا كركا پریشان
 حال بولوب اى حضرتيم الغانىنى انكا بردىم بيورسانكيز اوستيدكا سويونجى
 هم برامن خالتهنى من الاى ديب ايتى . ليكن قاضى آخونوم ايتى :
 هر كيز بولمايدور اوزونكيز نينك كى بولماغان نرسهنى الماقينكيز
 درست ايماس . سودا كركا تولا يالباريب قىستاب تورغاندا قاضى
 اچيغلانيب انى اور دوروب هايداب چيقاردى . اندىن خالتهنى تاپيب

الغان آدمغە بريب ايتى بو خالتهنى اليب اوزونك نينك قىليب
 ايشلا تكييل اول بخل اوز خالته سىنى نه يردين تاپسه ايستاب تاپسون.
 بو خالته انينك كى ايدى ليكن بخل ليقى بيلان انى ايكنجى مرتبه
 يتتور و بدور ديب يولغە ساليب قويدى .

۳۸

حكاييت ككتوروب دورلار كه حضرت نوح عليه السلام
 طوفاندين چيقتيلار فرزندلارى ايتيلار كه اى اتا كر اجازت برسانكيز
 سيزلار اوچون بر عمارت سراى باغ بنا قىلساق ديديلار. حضرت نوح
 من اول عمروم نى حضرت جبرائيلدين سوروب اجازت برور من
 ديدى حضرت جبرائيلدين سورديلار. اوچ يوز يىل عمرونك بار
 ديديلار. جواب نى ايشيتيب فرزندلار يكا عمروم آخريغه يتيب دور
 منينك اوچون عمارت قىلما نكلار ديديلار .

۳۹

اى اوغول تن جانغە مهمان خانه دور
 بولماسه مهمان بو اوى ويرانه دور
 بولسه مهمان اويده معمورلوق بولور
 كتسه مهمان اويده رنجورلوق بولور
 نچه تون كون تنده جان مهمان ايرور

اوشبو اوی هم آخری ویران بولور
 هر نمه عالمده خلق پیدا قیلور
 اوشبو مهمان وجهیدین پیدا قیلور
 بیل بو مهمان قدرینی ای عبدالعزیز
 تاکه مهمان اوینده دور تو تغیل عزیز
 انکلا بو معنی نی ای مردی غریب
 بکته اول مهمان یینه کلماس یانیب
 هر کونی هوشیار تون بیدار بول
 طالبی بول طالب دیدار بول
 بیل بو مهمان قدرینی ای خاص عام
 باش کوتارمای سجده قیل هر صبح شام
 اوشبو اویدین بر کونی مهمان کتار
 بارچه افرادینک اول وقت قریاد ایتار
 کوب پشیمان قیلماغای اول کونده سود
 قیل تسلیم مهمان کتماسده سجود
 ایتاین جان تمثلی نی ای اوغول
 بی کدورت قیل و سوزلارنی قبول
 هر خیال و فکرلار مهمان ایرور

اوشبو مہمانغہ کونکھل ایوان ایرور
 ھر کونکھل بو فکری دین خالی ایماس
 اول سببیدین مرتبہ عالی ایماس
 فکری کر خیری دورور عیسی قیلاور
 فکر کر شری دورور ترسا قیلاور
 فکر صالح تنگری مہمانی دورور
 فکر فاسق مگر شیطانی دورور
 فکر خیری کیرسہ کر کونکھل ارا
 بولغای اول ساعت کونکھل عرش اعلا
 فکر باطل کیرسہ کر کونکھل ارا
 بولغانی دور اول کونکھل تحت الشری
 کیرسہ مہمان اویکا استفسار قیل
 نیککا شکر بدکا استغفار قیل
 ای برادر عمر بر ہمپان زر
 بولماغیل زنہار اندین بی خبر
 ھر نفس گم چیقانی ھر دم بدم
 کویا چیقادور ہیاندین درم
 اول درم ھر دم ہیاندین چیقار

اول کشی آخر بو دوراندين چيقار

ای جوان ایسر ای باباء بـسرف

قیلماغیل هر کیز فانیغه اول زرنی صرف

ای اوغول برنچه پند ایتای سنیکا

چیقسه همیاندين درم کلماس ینه

هر نفس هوشیار بول ای هم نفس

اول درم کم چیقانی چیقان نفس

عمر اوتکای کویا صرصر کبی

تتسراشور بو جسم اول عرع کبی

قیلماغای عمر اوتکان بولسه عود

نزع جان وقتیدا قیلماس توبه سود

توبه قیلغیل تیز اولماسدين بورون

قیل عبادت کورغه کیرماسدين بورون

ای اوغول توبه بو کون باید کراک

تاندکلاغه کوب عمر خوش باید کراک

مذکور نظم نینک لغتی

معمورلوق : آبادلیق | رنجورلوق : تشکلیک ، آزار

اعلا : ايگيز	مردى غريب : مسافر
تحت الشرى : يرينىك تكيده	تون : كيچه
استفسار قيلماق : احوال سورماق	بيدار : اويغاق
نيك : اوبدان	ديدار : كورادورغان ، كورماكليك
استغفار قيلماق : عفو تيدلاماك	خاص عام : يالغوز بيلان همەسى
زىنهار : خبردار	افراد : كشيلا
درم : پىل	سود : فايدە
دوران : اوى لار ، يورت لار	سجود : سجاده
باباء برف : قىرى اقسقال	كدورت : خفەلىق ، غمكىن
صمصركىبى : سوغاق شمالديك	كمر : اكمر
عمرى كىبى : آرچه درختىديك	شرى : يمان
عود : يانماغلىق ، ياندىش	دورور : بولسە ، دور
نزع : اوزولادورغان ، اولادورغان	ترسا : جاهل
لازم : بايد :	عرش : تخت

SVENSKA MISSIONSFÖRBUNDETS ARKIV

Tegnérsgatan 8

Tel. 15 18 30

113 81 Stockholm

ئۇلاد كۆرۈپىسى

www.ewlat.org

www.uyghurkitap.com

ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازما تاپقىرى

RÄTTSKRIVNINGSGREGLER

på & för öst-turkiska, av
G. Ahlbert. Tryckt av SMF,
KASHGAR, 1929.

ئۇلاد كۆرۈپىسى

www.ewlat.org

www.uyghurkitap.com

ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي نەسەر ۋە قوليازما لار ئامبىرى